

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ARALIK 1971

İÇİNDEKİLER : ~~~~~~

Halk Şiirinde Atasözleri	Celâlettin KİŞMİR
Çankırı'da Kızlara - Oğlanlara Dair Folklor	Osman SAYGI
Hatay'da İpek Folkloru	Dr. Edip KIZILDAĞLI
Tarla Ürünleri İle İlgili Atasözleri, Deyimler (6)	Azmi GÜLEÇ
Selçuk (Eski Efes ve Ayasuluk)'ta Yedi Uyurlar	S. TÜRKOĞLU
Amcazade Hüseyin Paşa'nın Mezarı	Erdem YÜCEL
Eski Edirne'de Oyunlar, Sünnet Düğünleri	İ. Hakkı SOYYANMAZ
Anadolu Yemekleri	Nevzat GÖZAYDIN
Kitaplar Arasında: Atasözleri ve Deyimler Üzerine	Emin RECEBOĞLU
Posoflu Zülâli İle Şenlik Karşılaşması	Haydar ÇETİNKALE
Divriği'de Düğün Âdetleri (2)	İbrahim ASLANOĞLU
Padışaha Damat Olan Dilenci Masalı	Dr. Saim SAKAOĞLU

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 269

KURUŞ: 125

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

353

milyon üstüne milyon

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Basın : A. 20203/70 - 1319 - 137)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ARALIK 1971

İÇİNDEKİLER :

Halk Şiirinde Atasözleri	Celâlettin KİŞMİR
Çankırı'da Kızlara - Oğlanlara Dair Folklor	Osman SAYGI
Hatay'da İpek Folkloru	Dr. Edip KIZILDAĞLI
Tarla Ürünleri İle İlgili Atasözleri, Deyimler (6)	Azmi GÜLEÇ
Selçuk (Eski Efes ve Ayasuluk)'ta Yedi Uyurlar	S. TÜRKÖĞLU
Amcazade Hüseyin Paşa'nın Mezarı	Erdem YÜCEL
Eski Edirne'de Oyunlar, Sünnet Düşünleri	İ. Hakkı SOYANMAZ
Anadolu Yemekleri	Nevzat GÖZAYDIN
Kitaplar Arasında: Atasözleri ve Deyimler Üzerine	Emin RECEBOĞLU
Posoflu Zülâfi İle Şenlik Karşılaşması	Haydar ÇETİNKALE
Divriği'de Düşün Adetleri (2)	İbrahim ASLANOĞLU
Padışaha Damat Olan Dilenci Masalı	Dr. Saim SAKAOĞLU

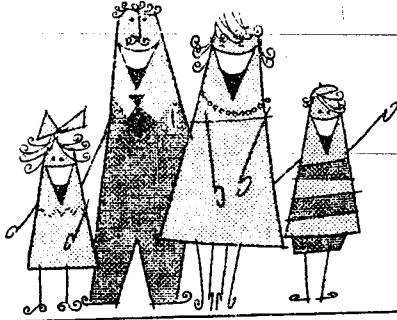
BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 269

KURUŞ: 125

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEF A ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Florürlü diş macunu

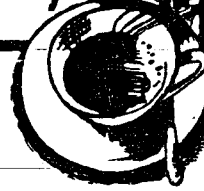

Diş etlerini kuvvetlendirir
Diş minelerini sertleştirir
Çürümeleri önler

Radat Rek: 1092 — 133

KIŞ VE YAZ
AYLARINDA
BİLHASSA
KIŞ
MEVSİMİNDE

Lokman
Çayı

BÜYÜKLERİN
VE
KÜÇÜKLERİN
SAĞLIK
KAYNAĞI

(Folklor : 134)

Türkiye Vakıflar Bankası

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

(Basın : A. 20625/60318 - 135)

GRİPİN, nezle başlangıcında birçok fenalıkla önlemek bakımından faydalıdır. GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

GRİPİN

(Yeni Ajans : 3731 - 136)

Şiddetli baş ağrılarına karşı

OPON
KULLANINIZ

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarına teskin eder
OPON, bayanların muayyen zamanlarındaki sancularında faydalıdır
OPON, günde 6 tablet alınabilir

(Yeni Ajans : 4090 — 138)

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI
A. Ş.

KURULUŞ : 1946

Sermayesi :
80.000.000.— Lira

Yurt içinde 162 Şube

★

TASARRUF MEVDUATINDA HARBIYEDE
VE FENERBAHÇEDE TAM KONFORLU
APARTMAN DAİRELERİ VE ZENGİN PARA
İKRAMİYELERİ

GARANTİ BANKASI

(Folklor : 139)

(Basın : 60735 — 140)

(Folklor : 141)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. : 269

ARALIK 1971

YIL : 23 — CİLT : 13

Halk Şiirinde Atasözleri

Derleyen : Celâlettin KİŞMİR

Dağılır anası olmayan yuva.	<i>Gufrânî</i>	Bir mülevves yere düşse bir altın
Kiymetinden düşüp pul olur mu ya?	<i>Gufrânî</i>
Eş gerektir işe, iş gerek aşa.
Çorak yerde bitmez mantar demişler.	<i>Figânî</i>	Kişizadelikle kendini kurma
Mezar taşı ile iftihar olmaz.	<i>Sümmanî</i>
Acıkan it fırın delermiş.	<i>Havâî</i>	Anana söğse de namerdi kovma
Analar yiğidin olur kalkanı.	<i>Salburcuoğlu</i>
Ağır basar yeyni kalkar demişler.	<i>Levnî</i>	Aşk ağlatır, dert söyletir insanı
Öz ağlarsa göz de ağlar demişler.	<i>Figânî</i>
Batman döğser ağır duran demişler.	<i>Refikî</i>	Ateş olmaz ise kaynamaz çömlek
Od olmadan odun yanmaz demişler.	<i>Şikârî</i>
Kim kaldırır ağır taşı yerinden
İlla eylemeli sabır demişler.	<i>Hâkî</i>	Ayağına bir taş dokunsa eğer
Haktan bil, Haktandır bütün hayr ü ser.	<i>Figânî</i>
Ağlar sabı bile verin mememi
Çağrılmayan yere gel olur mu ya?	<i>Gufrânî</i>	Her çiçekten birer çeşni tatmakla
Bal bal desen ağız bal olur mu ya.	<i>Gufrânî</i>
Akıl yaşta değil belki serdedir
Şahin küçük turna avlar demişler.	<i>Mevcî</i>	Esnafa da biraz insaf gerektir
Bal tutan parmağın yalar demişler.	<i>Figânî</i>
Aç ile ecelli söyleşir imiş.	<i>Havayî</i>	Elhasıl bir merdin kolu bükülmez
Bir kez sürgen atın başı kesilmez.	<i>Gufrânî</i>
Alana bir çift söz yeter demişler.	<i>Talibî</i>	Bunalan karga buz yudar demişler.	<i>Havayî</i>
Alan ile satan bilir âlemde
Hem de güzel ile yatan demişler	<i>Refikî</i>	Bülbüle yaptırın altından kafes
Yine eder ah ü enin vah vatan.	<i>Gedvî</i>
Bu adettir alan satandan umar.	<i>Güvahî</i>	Her çay için birer yol olur derler
İki ırmağı bir sel olur derler.	<i>Gufrânî</i>
Alçak uçan yüce konar demişler..	<i>Havâî</i>		
Yırtıcı kuşların ömrü az olur.	<i>Levnî</i>		
Altın yere düşmeyinen pul olmaz.	<i>Figânî</i>		

Çankırı Yöresi'nden :

Kızlara - Oğlanlara Dair Folklor Malzemesi

Yazan : Osman SAYGI

- "Kızların anası raf eiması, Oğlanların anası sıçan dolması"
- "Oğlanlar paşa, emekler boşa"
- "Gelin gelir haçan gelir, gizli sırlarını açan gelir. Oğlunu alıp kaçan gelir. Hoş geldin allı gelin".
- "Kıza iki kurban, oğlana bir kurban".
- "Kız kısmı oğarsa (1) yazın baharı, oğmazsa kışın tufanı".

Bunları Çankırı'lı Abdizadelerden şair Ali Efendinin 70 yaşındaki gelini Fatma Ögütçü söylüyordu.

Fatma nine beş kız annesi, beşini de gelin etmiş. Kız evlâtlara karşı büyük bir hasreti, sevgisi, değişleri var.

"Kız kısmı, çilesine katlanacak yerini bulmazsa ne yapacak, düştü birisine ne yapacak," diyor.

"Annelik babalık çok zor oğul" diyor.
— "Annelerin babaların elinden gelse; evlâtlarına altından köşk yaptırır."

Meşhur sözdür her cins cinsine çeker.

Gedayi

Damlaya damlaya göl olur derler
Göl olsa da baharı Nil olur mu ya?

Gufrani

Denişmayan düzde yolun şaşırır
Danışan dağları aşar demişler.

Figani

Uğradığın Çayın geçitin ara
Bilmediğin ağaç dal olur mu ya.

Gufrani

Bahtından ağlama terket figanı
Bulunur her derdin emi, dermanı.

Figani

Dünyada âbittir o kimse elbet
Dostun kılıcını çalan demişler.

Şem'i

Er düştüğü yerden kalkar demişler.

Figani

Sanılmaz bu cihan bağında hergiz
Ne yar ağyarsızdır, ne gül dikensiz.

Şem'i

Geceler kunnalı olur iyi bil
Gün doğmadan neler doğar demişler.

Figani

İkranından dönmez er olan bir er
Ant içme er isen bir sözün yeter.

Figani

— "Dünya kadar malın olsa fayda etmez. Darı kadar talihin olsun."

— "Kırlangıça, niye altlı üstlü uçuyon" demişler."

— "Belânun kâh altından kâh üstünden geçiyom" demiş.

Fatma nine, çoştukça konuşuyordu.

— "Evlât hatırı, dağda yatırı."

— "Neler geldi geçti felekten, Koskocaman deve geçti elekten."

Bunun anlamını sorduğumda; Çankırılı Fatma nine şu açıklamayı yaptı bana :

"Vaktiyle güzel Emine diye bir kız varmış.

Eminenin annesi babası çok fakirmiş. O civarda 90 hanelik bir köyün, bir dedesi varmış. Bu 90 ev bu dededen türemiş. Bir kişiden doksan ev olmuş. Dede, güzel Emineyi torununa istemeye gelmiş. Bir kese altın vermiş. Emineyi torununa götürmüş. Emineler de oğlan evine bir godak (deve) vermişler.

Aradan sekiz yıl geçmiş. Anne ile baba bir türlü kızlarını nututamamışlar. Sekiz yıl sonra, 90 hanelik köye, kızlarını görmeye gitmişler.

Bir de ne görsünler, kıtlık bu köyü alıp götürmüş, evlerde kimsecikler yok. Yalnız güzel Emine bir duvarın dibinde, iki çocuğu yanında, elek eliyor:

Anne, kızına :

— "Bu ne hal Emine" deyince;
— "Ne olacak anne, neler geldi neler geçti felekten. Koskocaman deve geçti elekten" diyor.

Açlıktan, biricik develerini bir iki kilo una satıyorlar.

Aldıkları unu, şimdi duvarın dibinde Emine eliyormuş (2).

Bu eskiler ne iyi ne bozulmamış kişiler. İnsan onlara hayran oluyor. Eğitimimizi bu bozulmamışlığa bilim yolunda ah! oturabilsek...

(1) İyi gün görürse, iyi yere düşerse, (onar ise).

(2) Demek ki, Türk Yurdu ne kurak, sıkıntılı yıllar geçirmiş. Büyük göçler bu nedenle olmadı mı ?

Güney Anadolu'dan :

Hatay'de İpek Folkloru

Yazan : Dr. Edip KIZILDAĞLI

Sabırla koruk helva, dut yaprağı kemhâ olur, demiş atalarımız.

Hatay'da ipekçilik yüzyıllar boyunca gelişen dede yadigarı bir meslek olup, dilimize bir çok bilmeceleler şeklinde, gönlümüze tatlı efsaneler biçiminde yerleşmiştir.

— Nesnedir, nesne.

Bülbül kafeste

Yem yer su içmez

Böyle bir acııp-nesne.

— Nedir O bil ?

İpek Böceği!

★

— Hikmet ullah şehrinin bir tanesi
Oğlumun koynunda yatar annesi.

— Nedir O bil?

İpek Böceği!

İpeği ilk bulan millet Çinli'ler olmuştur da onun yer yüzüne yayılması muhakkak Türkler sayesinde olmuştur.

Türlere mağlûp olan Çin İmparatoru HUANG TI, Pekin'deki Pagotonu terk edip güney bahçelerine kaçtığı zaman, güzel kızı Prenses ŞIANGŞİ, dut bahçeleri arasında dua değirmenini çevirip dolaşırken, beyaz kanatlı oynayan kelekleri görünce çok sevindi. Bunlar, yabancı ipek böcekleri idi. Yanlarında kozaları vardı. Bunları kelebeğin yumurtası zannetti. Eline aldı, kozaların parlaklığına hayran olmuştu.

Onları tel tel sağlamak mümkün oluyordu. İpek bulunmuştu.

İpek sayesinde Çinliler çok zengin oldular ve sırlarını kuzey komşularına vermemeye yemin ettiler.

Fakat Prenses gönlünü bir Türk'e kaparmıştı. Saçları arasında düğün hediyesi olarak götürdüğü ipek böceği tohumları, Türkistan'dan Hindistan'a, İran'a, ve Arabistan ile Anadolu'ya yayıldı.

Araplar ipeği Türkler'den öğrendiler. Antakya'ya yerleşen Türkler ipekçiliği geliştirdiler. Ve "Antakya işi" ipekçiler dünyada şöhret yaptı. Ehli Salıp orduları "İpek yolu"nu açmak için yüz yıllarca savuştular.

İpeği bu kadar kıymetli yapan şey neydi?

İpekte bir çekicilik vardı. İpeğin hışırtısı, donmuş kar üzerine basıldığı zaman çıkan sese benziyordu.

Şimşek çaktığı zaman siz bir atlas yorgan altına saklanabilirsiniz imkânı yok üzerinize yıldırım düşmez, diye bir halk inancı doğmuştu. Hatta kırmızı feslerin püskülü bile ipekten olurdu. Yazı yabanda fırtınaya tutulan askerinin başına yıldırım düşmesin, diye. Bir tutam ipek insanı kazadan belâdan emin kılıyordu. Onun için kıymetli ve pahalı idi. Şairler sevgililerine muhakkak ipek giydirir ve soyundururlardı.

İpekten neler neler yapılmazdı? Diba, Atlas, Kemha, Şal, Keci, Dimi, Sandal, Gazi, Puşi, Harir, Tafta, Kazmir, Matah. Bunlar Hatay'da ipeğin, kullanılış yerlerine göre tesbit ettiğimiz çeşitli adlardır. Vaktiyle Hatay'a gelen her turist, tepeden tırnağa kadar ipek tüllere bürünebilir ve saçaklarını yerlerde sürürebilirdi. Şimdi nerde o dut bahçeleri? O beyaz kanatlı kelekler nerde? Sabırla dut yaprağı kemha olmuyor artık.

Bir zamanlar el tezgâhlarında dokunan Türk ipekçileri Avrupaya ihraç edilir ve gümrüğü alınmış. Elimize geçen iki Fermanla İpek Folklorunu şimdilik tamamlıyoruz :

Yavuz Sultan Selimin 18 recep 918 tarihli mührünü taşıyan ferman :

"Gümrük emini gelip Brofyon bin Yuwan nım Moskoftu zemmi Bursaya gelip bir miktar harir ve bir miktar tafta cümle 39300 akçelik esvap yük bağlayıp, gümrüğün vermeden kaçırıp Mahmut Paşa Hanında Hacı Server oğ. Hacı Selâhiddin hücresi önüne koyup ona ısmarlamış. Zikrolunan esvap alınıp zapt olundukda Server oğlu, kâfirin bana borcu vardı, harir ve tafta benimdir deyu teallul eder. İmdi buyurdum ki: Hükümü serifim vardıkta teftiş ede göresiz, kazıye mezburun dediği gibi olup mezkûr kâfir haririn ve taftasın gümrükten kaçırılmış ise ki zahir ola girift edip beylik için zapt edesiz. Emrolunmuştur."

İkinci Ferman da şöyledir :
"Bursa kadısı ve gümrük eminine hükmü ki: tevki refi humayunum vasıl ol-

Tarla Ürünleri ile İlgili Atasözleri, Deyimler

Yazan : Azmi GÜLEÇ

Ziraat Yüksek Mühendisi

Tarla ürünleri yetiştirilme ve değerlendirilme bakımından dört ayrı sınıflandırılmaya bağlı tutulmuşlardır :

1 — **Buğdaygiller** : Buğday, Arpa, Yulaf, Çavdar, Mısır, Çeltik, Darı ve Kuşyemi, adlarını taşır.

2 — **Baklagiller** : Fasulye, Nohut, Mercimek, Bezelye, Börülce, Adi Fiğ, Tüglü Fiğ, Macar Fiği, Koca Fiğ ve Burçaktır.

3 — **Ticaret ve Sanayi Bitkileri** :

a — **Yağ Bitkileri** : Ayçiçeği, Susam, Haşhaş, Yerfıstığı, Soya Fasulyesi, Kolza, Hardal, Izgın, Pelemir, Yağ şalgamı, Ketençik, Aspir v.b. gibi bitkileri vardır.

b — **Lif Bitkileri** : Başta Pamuk olmak üzere Keten, Kenevir, Jüt, Lif Kabağı gelmektedir.

c — **Nişasta ve Şeker Bitkileri** : Patates ve Şeker Pancarıdır.

ç — **Keyif, Baharat ve İlaç Bitkileri** : Tütün, Çay, Haşhaş (İlaç bitkisi olarak), Kenevir (esrar elde edilir), Şerbetçi otu, Anason, Hintyağı, Hardal baharat ve ilaç bitkilerinden sayılmaktadır.

Bu tarla ürünlerinden en çok Buğday ve Arpa'nın Atasözleri ve deyimlerimiz arasında adı geçmektedir. Buğday ve Arpa'dan sonra gelen diğer tarla ürünlerinin adları Atasözlerimizde çok az bir sayıda yer almaktadır. Çavdar, Mısır, Çeltik (pirinç), Darı, Pamuk ve Pancar gibi ürünlerin üstüne söylenmiş bir veya birkaç tane Atasözü mevcuttur. Ve hatta yukarıda saydığımız çeşitli tarla ürünlerinin adları bile geçmemektedir. Bu durum karşısında; Buğday ve Arpa'nın dışında kalan diğer tarla ürünleri için söylenmiş bir ve birkaç Atasözü ve deyimlerden örnekler vermek su-

dukta Leh kralının suddel saadetinde olan elçisi dergâhı muallama arzu hal edip kralı mezbure bazı esvap almak için 4000 florin ile Yanko Ermen nam zemmî Bursa'ya gönderilip aldığı Matah'tan gümrük alınmamak babında hükmü şerif buyurdum. Amma bu behane ile 4000 Florinlikten ziyade Matah'almalarında gümrük alınız. Emrolunmuştur."

retile yetineceğiz.

1 — **Buğdaygiller** :

a — **BUĞDAY ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Buğday yaşına girmeli.
— Buğday bolluk ekini, çavdar kütük ekini.

— Buğday başak verince orak bahaya çıkar.

— Buğday eker arpa çıkar.
— Buğday eker darı çıkar.
— Ek buğdayı arpayı, takma boğazına torbayı.

— Buğdayın yatanı merak, arpanın yatanı ambar doldurur.

— Buğday ile koyun, kalani oyun.
— Buğdayı komşuna sat, varır da bazlamasını yersin.

— Buğday eken altın biçer.
— Buğday var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa düşmeyince.

— Buğday yanında ot da sulandır.
— Ye buğday aşını bulamaç deme.
— Buğday ekmeğın yok ise bâri tatlı dilin olsun.

— Buğday ekmeğın yok ise buğday dilin mi yok.

— Buğday ekmeğın yok ise arpa ununda mı yok?
— Buğdayın dolaşıp geleceği yer değildir.

b — **ARPA ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Arpanın kışlığı eksik etmez harçlığı.
— Arpanın karası fazladır darası.
— Kara arpa sert olur, yedirmesi dert olur.

— Arpayı kara yere, buğdayı ara yere.
— Arpa körpe aş imiş, altın gümüş taş imiş.

— Arpa verilmeyen at kamçı zoru ile yürümez.
— Arpa yemiş at menzil keser.

— Arpa içinde bir buğday, darı içinde konakçı.

— Arpa ağırlığı incitmez.
— Arpa eken buğday biçmez.

ARAŞTIRMALARI

— Arpa ekip buğday bekleme.
— Arpa ekim darı çıktı.
— Arpa unun yoksa, tatlı dilinde mi yok?

— Arpa kılıksız olmaz.
— Bizim arpalık.

c — **ÇAVDAR ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Çavdar buğdayın övey kardeşidir.
— Çavdar çiftçinin öveyisi sayılır.
— Çavdar kütük ekini.
— Çavdar unundan baklava olmaz.
— Bir şinik çavdarı var baş değirmene öğütmeye gider.

ç — **MISIR ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Bugün Mısır közledim, Karadeniz'i özledim.

— Mısır'ı gitti, koçanı kaldı.

d — **ÇELTİK (PİRİNÇ) ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Pirinci Dimyat'tır su götürür.
— Dimyat pirincidir çok su kaldırır.
— Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan oldu.

— Tosya'ya pirince giderken evdeki bulgurdan oldu.

— Pirincin var taşını ayırtla.
— Pirinci su götürür.
— Pirinci çok su götürmez.
— Pirincin irisi, pilâvın dirisi.

e — **DARI ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Serçeden korkan darı ekmez.
— Ne darı ekerim, ne serçeden korkarım.

— Ne darı ekerim ne de serçeden şikâyet ederim.
— Ne darım var, ne serçeyle dâvam var.

— Bir şeyin dibine darı ekme.
— Darına domuz dadanmasın, evine şeyh.

— Darı ekmeği domuz devlet.
— Ambarda darısı yok, evde karısı.
— Dağlar kadar günaha darı kadar iman.

2 — **Baklagiller** :

a — **FASULYE ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Fasulyenin suyu çok olsun.
— Fasulye gibi kendini nimetten sayar.

— Fasulye gibi nimet.
b — **NOHUT ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Nohut danesi gibi yaş döküyor.
— Nohut oda, bakla sofa.
— Nohut topu ahrette gülle olsa gerek-

tir.

c — **BAKLA ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Ye baklayı, at taklayı.
— Bakla değil, vakitsiz baklava olsa yenmez.
— Bitli baklanın kör alıcısı olur.

3 — **a Yağ bitkileri**

3 — **b — Lif Bitkileri** : **PAMUK ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Eski pamuktan bez, kötü demirden kılınç olmaz.

— Odlu pamuğun ne oyunu olur.
— Pamuğun olmadıysa yün ek.
— Sepette pamuk yok.

— Pamuk ipliği ile bağladı.
— Pamuk ipliği ile bağ.
— Pamuk gibi.

3 — **c — Nişasta ve şeker bitkileri** : **PANCAR ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Pancar ekse şalgam çıkar.

3 — **ç — Keyif, Baharat ve İlaç Bitkileri** : **TÜTÜNLE İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Tütünden korkup ateşe düşer.
— Tütünden kurtulmak için ateş içine düşme.

— Tütün içinin her endişesi ortadan kalkar.
— Tütünü yok içmeğe, atla gider gezmeye.

— Tütünsüz baca, kavgasız koca olmaz.
— Komşu komşunun tütününe muhtaçtır.

— Tütün parası bütün.
— Tütünün imana zararı yoktur.
— Tütünün parasını el, dumanını yel alır.

— Tütün-tüttürmez.

— **AFYON ile İlgili Atasözleri ve Deyimler** :

— Afyon keyfini tiryakiden sor.
— Afyon kuzdı şekerçiye haber ver.
— Afyon bıçağı ile fütuhattır.
— Afyonu patladı.

Selçuk'ta Yedi Uyurlar Efsanesi

Yazan : Sabahattin TÜRKÖĞLU

Halen dünyanın çeşitli yerlerinde Yedi Uyurlar adını taşıyan pekçok kilise ve mağara bulunmasına rağmen, ilmi araştırmalar bunun daha ziyade Efes'te olduğu üzerinde toplanmıştır. Nitekim 1928 - 29 yıllarında arkeolojik kazılarla bu mahal gün ışığına çıkarılmış ve adı geçen yerde 5 ve 6. asırlara tarihlenen iki kilise, katakumplar ve mezarlar ele geçmiştir, konu hristiyanlık tarihinde "Efes'in Yedi Uyurları" diye geçmektedir.

Bu kez tarihi olaylara daima ışık tuttuğunu inkâr edemeyeceğimiz ve halk arasında ötedenberi söylenip gelen efsanelerin de Efes üzerinde toplandığını görmekteyiz. Halen Selçuk (eski Ayasuluk) halkı arasında söylenen Yedi Uyurlar efsanesinde Efes'teki yer adlarının geçmesi bunun bariz delilidir.

Kur'an'da Kehf Suresinde de zikredildiği üzere "yeni çıkmış hristiyan dinine inandıkları için putperestlerin zulmünden korkarak İmp. Decius (249 - 251) zamanında buraya sığınan yedi genç ile köpekleri (Kitmir), mağarada Tanrının hikmeti ile 200 yıl süren derin bir uykuya dalyolar. Daha sonra İmp. Teodosius II. zamanında uyandıkları zaman hristiyanlık resmi din olarak kabul edilmişti."

Halen Selçuk'ta anlatılan efsane ise şöyledir (1) :

"Vakti zamanında Dakyanus adlı bir oduncu, hergün Efes dağlarına gider, ak şama kadar topladığı odunları satar, geçimini temin edermiş. Bir gün Dakyanus yerde bir yazılı taş bulur, ilgisini çekince onu yanına alıp şehre döner, kasabadaki bakkala gösterir ve okumasını rica eder. Bakkal kitabeyi okuduktan sonra :

— Sen fakir adamsın, paraya ihtiyacın var, bırak şu oduncululuğu, bu dükkânı sana bırakayım, yeter ki taşın çıktığı yeri bana göster, taş da senin olsun, der.

Oduncu kabul etmez;

— Ben senin dükkânını falan istemem. Eğer okuyacaksan bunu oku, yoksa bırak başkasına okutturayım deyince, bakkal (bilgili, okur yazar bir insandır) kitabeyi okur ve der ki; "Sakın taşı kimseye ver-

me, sen cahilsin bu taşın çıktığı yerde üç küp altın bulacaksın, zengin olup ileride kral olacak ve hatta Tanrılığını ilân edeceksin". Oduncu güler ve işine devam eder. Fakat bu sözler de onu bir düşünceye salar ve merak uyandırır. Ertesi günler taşın çıktığı yerleri desmeye başlar, açılan delikte bir tuğlanın altından toprak kayarak deliği büyütür ve bir mahzende gerçekten üç küp altın bulur. Altınları hemen götürmeye çekinir ve hergün peyderpey onları taşımaya başlar. Tabii zengin olur, çok iyilikseven bir insan olduğu için fakirlere yardım etmeye ve kasabaya birçok hayrat yapmaya başlar.

Derken devrin kralı ölür, o zamanlar kralları halk seçermiş. Kimi kral seçelim derken akla Dakyanus gelir. Halk, "Fakirlere yardım ediyor, devlet bütçesine de ihtiyacı yok", der. Sonra karar uygun görülür ve Dakyanus kral seçilir. Zamanla çok ünlü bir kral olunca kendini büyük görmeye başlar ve tanrılığını ilân etmek ister.

Bir gün vezirlerini toplar ve bu kararını ilân etmek üzereyken bir sinek musallat olur ve kulağına, gözüne, burnuna, ağzına konarak kralı konuşmaktan alıkor. Buna rağmen kral:

— Arkadaşlar, bir sinek konuşmama mani oluyor, kısa kesmek isterim, ben tanrılığımı ilân ediyorum.

Böyle deyince vezirlerden altı tanesi hemen yerinden fırlayarak;

— "Fakat bizim tanurumuz var, o varken ikinci bir tanrıya inanmamız güçtür", derler. Kral Dakyanus celâllenir ve onları huzurundan kovar. Daha büyük bir kötülüğü yapmasın diye altı vezir sarayı terk ederek şehirden kaçarlar. Şimdiki kızlar cimnazı (Kızıl Gedik)'nin bulunduğu yere gelince, orada köpeği ile bir çoban görürler ve hadiseyi anlatırlar. Çoban :

— "Benim efendim de aynı şekilde idialarda bulunuyor, ben de kaçmak istiyorum. Sizinle beraber geleceğim" der. Hepsini beraber şimdiki Yedi Uyurlar mağarasına girerek derin bir uykuya dalarlar. Zabıtalara Efes dağlarını arar tarar,

Amcazade Hüseyin Paşa'nın Mezarı

Yazan : Erdem YÜCEL

Sultan Mustafa II devrinin (1695 - 1703) ünlü sadrazamı, Köprülü ailesinden Amcazade Hüseyin Paşa, Köprülü Mehmet Paşa'nın büyük kardeşi Mevlevi Hasan Ağa'nın oğludur. Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'nın da amcasının oğlu olduğundan tarihe Amcazade veya Yeğen Hüseyin Paşa ünvanı ile geçmiştir (1).

Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıfladığı ve gerilemeğe başladığı zor bir devresinde sadrazamlık yapan Amcazade Hüseyin Paşa, bu görevinde beş yıldan bir kaç ay fazla kalmıştır. Karlofça antlaşmasından sonra savaştan bıkan halka biraz nefes aldirmek ve büyük bir yük halini alan vergileri azaltmak için çalışmıştır. Fakat, devrin şeyhülislamı Feyzullah E-

fakat onları bulamazlar. Bilinmez, aradan kaç yıl geçtikten sonra uyandıkları zaman çok acıktıklarını hissederler ve içlerinden biri şehire ekmek almaya iner.

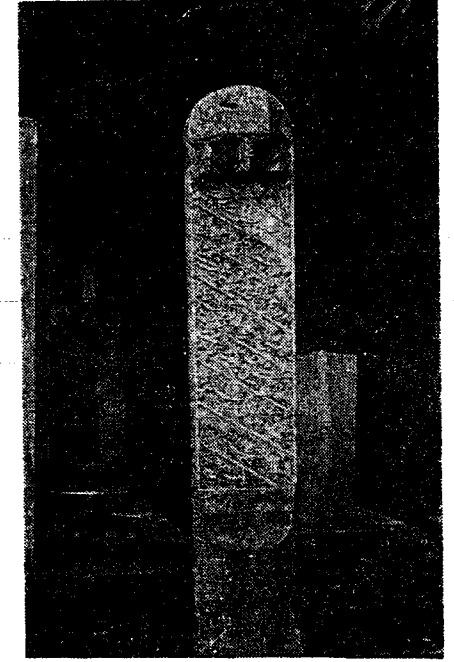
O zaman Dakyanus ölmüş ve yeni kralar bu zengin kralın hazinelerinin nerede olduğunu merak eder dururlarmış. Bu bakımdan halka verilen bir emirle kimde o devre ait para bulurlarsa yakalayıp saraya getirmeleri tembih edilmiş.

Fırcı o devrin parasını görünce, adamın saç, sakal ve kıyafetinden şüphelenerek durumu saraya haber verir. Zabıtalara hemen adamı yakalayarak geldiği yeri göstermesini emrederler. Fakat geldiklerinde mağaranın kapısı Tanrının emriyle tekrar kapanır ve bir daha açılmaz". Hikâye bu.

İlave edilir ki, "sonradan Eshabı Kehf denen bu insanların mağarada kaç yıl uydukları, şu şekilde anlaşılmış:

"Yedi Uyurların köpeği her yıl tüy değiştirirmiş, onun yattığı yeri bulan insanlar mağarada kaç yıl kaldıklarını üst üste duran tüylerden tesbit etmişler.

(1) Selçuklu Hasan Kâmsesiz nakletmiştir.

Amcazade Hüseyin Paşa'nın Sarāhanebaşı'ndaki Külle'sinde bulunan mezarı

fendi ile geçinememiş, onun nüfuzunun artmasına üzülmüş, dilediği gibi hareket edemeyince de istifa etmiştir. Sadrazamlıktan ayrıldıktan sonra Silivri'deki çiftliğine çekilmiş ve orada hastalanmıştır; hastalığının onyedinci günü, 13 Rebülâhîr 1114 (1 Eylül 1702) de ölmüştür. Vasiyeti gereğince de Sarāhanebaşındaki külliyesine mütevazî bir törenle gömülmüştür. (2).

Amcazade Hüseyin Paşa'nın mezarı Sarāhanebaşı'nda kendi ismini taşıyan külliyesindeki derşane mesçit'in önünde, sebillin yanındadır. Daha sonra önce yakınları ile vakfının mütevellileri, arkasından da medresede ders verenler, talebeler... buraya gömülmüşlerdir (3) Böylece üç bölüm halini alan, elli mezardan ibaret bir

hazire meydana gelmiştir. Aynı bir etüd konusu olması gereken, her biri tarih ve sanat tarihi yönünden değerli vesikalar olan bu mezar taşlarının bir araya toplandığı hazire içerisinde yazımızda sadece Amcazade Hüseyin Paşanın mezarından söz edeceğiz.

Amcazade Hüseyin Paşa'nın sağlığında isteği üzerine kendisinin bir türbe yapılmamış, sadece bir mezar ile yetinilmiştir. Aslında bu mezar son derece mütevazî ve basit görünüştedir. Fakat, yakından detaylara inilerek incelenecek olursa son derece anlamlı bir sanat eseri olduğu da görülmektedir.

Bu mezar, baş ve ayak taşları ile bunların arasındaki pehle taşından meydana gelmiştir. Özellikle üzerinde durulması gereken baştaşı 1.67 m. yüksekliğinde, 0.31 m. genişliğinde olup beyaz mermerdendir. Bunu kaide, gövde ve başlık olmak üzere üç ayrı bölüme incelemek mümkündür.

Baştaşı keskin hatlarla birbirinden ayrılmış, biri kitâbelik olmak üzere altı veçheden meydana gelmiştir. Dikdörtgen kaideden, keskin hatların pahlanmak suretiyle yumuşatıldığı köşelere yerleştirilmiş birer bademin yardımıyla gövdeye geçilmektedir.

Kabartma yatay hatlar ile ön cephe dokuz kısma bölünmüştür. Burada da güzel bir tâlik yazı ile Şâir Arif'in şu tarih beyti yazılıdır :

Sadr-ı azâm Sahibül hayrat-ı hem nam-ı Hüseyin
Beş sene oldu vekil-i padişah-ı din penah
Gördü gün sıtk-ı hulus ile gazaya azmini
Talib-i sulhu salah oldu adüvvü kinehak
İntikalin cûş edüp Arif dedi tarihini
Cennet-i firdevs-i hak ide Hüseyne câyigâh.

1114

Ayrıca bu tarih beyti Türk yazı sanatını, taş kitâbeler üzerinde tamamlayan taşçılık işçiliğinin en güzel örneklerini ortaya koyan çeşitli dekoratif çiçekler ile süslenmiştir. Bunlardan üstteki üçgen sathın içerisine bir karanfil, alttakine de bir papatyaya yerleştirilmiştir. Bunun yanında yazı arasına yer yer nergis, sıklamen, rozet çiçekleri, mührü süleyman ve itir yaprakları da serpiştirilmiştir.

Bu yazı üzerine yerleştirilen bir mu-

karnas sırası ile taşın yuvarlak baş kısmına geçilmektedir.

Mezar taşının üzerinde durulması gereken bir tarafı da bir takım boya izlerini taşımakta oluşudur. Bu izler Amcazade Hüseyin Paşa'nın mezar taşının son derece santkârane yapılmış bir eser olduğunu ortaya koymaktadır. Türk maddî folkloru, etnografyasının eşsiz bir örneğidir.

Süsleme bakımından mukarnas sırası, üzerinde en fazla durulması gereken kısmıdır. Zira burada kırmızı renkli zemin üzerine, kabartma sathlarda altın yaldız kullanılmıştır. Yazı kısmında ise koyu yeşil renkte bir boya izine rastlanmaktadır. Kalite itibarıyla daha düşük olan bu renk haziredeki muhtelif mezar taşlarında da vardır. Zannımıza göre bu yeşil renk orijinal değildir ve sonraki yıllarda yapılmıştır. Diğer taraftan altın yaldızlı bazı kalıntılar üzerinde de yeşil rengin bulunuşu bunun sonradan yapıldığını ortaya koymaktadır. Günümüze pek fazla bir iz gelememiş olmasına rağmen yazı kısmının da altın yaldızlı olduğuna şüphe yoktur.

Beyaz mermerden olan ayak taşı da gösterişten uzaktır. Bunda da kaide kısmından keskin hatlı gövdeye geçiş köşelere yerleştirilmiş birer bademin yardımcıdır. Ayrıca baş ve ayak taşları arasında da uzanan 2.34 X 0.96 m. ölçüsündeki köfekten pehle taşı da son derece mütevazî ve basittir.

(1) Bkz.: Fındıklı Mehmet Ağa, Silâh-dar Tarihi, nşr. Ahmet Refik, İstanbul 1923, C. II; Osman - zade Ahmet Tâib Efendi, Hadikat al - vüzara, İstanbul 1271: Şemseddin Sami, Kâmus-ül Âlam, İstanbul 1306, C. III; Orhan F. Köprülü, Hüseyin Paşa, Amcazade mad. "İslâm Ansiklopedisi" İstanbul 1967, C. 5/1.

(2) Külliye bkz.: Ekrem Hakkı Ayverdi, Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi mad. "İstanbul Ansiklopedisi" İstanbul 1969, C. 2, s. 792 - 799; Erdem Yücel, Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi, "Vakıflar - Dergisi" Ankara 1969, S. VIII, s. 249 - 266.

(3) Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi yazımızda burada gömülü olanların listesi verilmiştir.

Deveci, Leblebici, Arap Oyunları ve Sünnet Düşünleri

Yazan : İ. Hakkı SOYANMAZ

Bugün için unutulmuş olan, "Deve ve Deveci Oyunu" geçmiş yıllardaki kına geceleri ve diğer eğlenceli toplulukların önemlileri arasında idi.

Delikanlılar arasından seçilen kuvvetli bir kişinin üzerine, uzun boylu hafif bir kişi, ayak kısmı yukarıda olarak ters çıkar, bacak kısımları devenin boynunu meydana getirir.

Arkada üçüncü kişi, arka ayakları meydana getirir.

Kısa bir merdiven üzerine; bir veya iki çit sepeti bağlanır, devenin bel ve hörgüç kısmı meydana gelir.

Üzerleri yatak çarşafı ile sarılır, kaf-tan giymiş bir deve şeklini alır.

Çit sepetleri üzerine semer bağlanıp, üzerine de küçük bir çocuk oturtulur.

Baş tarafına bir ip bağlanır. Boynuna çan asılır. Üstteki çocuğun eline de, tiz ses çıkartan bir çan daha verilir.

Baş tarafından bağlanan ipin ucunu, deveci kılığına girmiş bir kişi tutup, deveyi gezdirmeye başlar. Devecinin elinde, uzun bir değnek vardır. Bâzi durumlarda, canlı küçük bir sığa yahut merkep kılığında bir kişi de bulunduğu olur.

Deveci merkep ve deveyi topluluk içerisine çektikten sonra;

Deve yüksek atamadım urganı (aman yar aman)

Üşüdükçe çek üstüne yorganı (aman aman aman aman Deveci!..)

Diye söylenirken, devenin örtüsünde açık kalmış yerleri düzeltir. Nakarat bölümleri seyirci topluluğu tarafından tapşın çalınarak :

Sordum aslı nereli!

Didi, İskendereli.

Güzel isen, gel beri,

Çirkin isen, git geri.

Devenin de boynunu,

Tezde virdim suyunu,

Alamadım, huyunu,

Nerde görmüş oyunu.

Devenin de dişine,

Takke takmış başına.

Arabi'nin yaşına,

Akıl irmez işine.

Devenin yok boynuzu,

Sallar çifte omuzu.

Anasının, kel kız,

Nerde gördün? sen bizi?

Devenin de hörgücü,

Bılgır bılgır bılgıcı.

Ayağında pabucu,

Görünüyor bak ucu.

Devenin de tabanı,

Pekçe ezer adamı.

Çağır gelsin babanı,

Görsün deve çobanı. (Deveci!..)

Çek deveci deveni de yokuşa

(Aman yar yar aman)

Çifte çanlar, bir birine tokuşa

(Aman aman aman Deveci!..)

N a k a r a t

Çek deveci, deveni de engine

(Aman yar yar aman)

Bezirgânlar damga vurmuş dengine

(Aman aman aman Deveci!..)

N a k a r a t

Çek deveci deveni de sulansın

(Aman yar yar aman)

Sulansın da dere tepe dolansın

(Aman aman aman Deveci!..)

N a k a r a t

Devenin beden kısmı nakarat beytlerine uygun olarak hareket eder. Deveci de, elindeki uzun değnek ile, hareketli yerleri işaret ederek, özel hareketlerde bulunur.

★

Deveci ve deve oyunu gibi, "usta çıkarak oynanan Leblebici oyunu" "tek oynanan Arap Oyunu", "Kadın ve Arap taklidi yapılarak oynanan Arap Oyunu" kişisel özel kabiliyet isteyen oyunlardır. Genel duruma girememişlerdir.

★ ★ ★

DEVE ve DEVECİ OYUNU, LEBLEBİCİ OYUNU ve ARAP OYUNLARI'NIN TARİHÇESİ

Bugün unutulmaya yüz tutmuş olan Deve Oyunu, Leblebici Oyunu ve Arap Oyun-

ları, Osmanlı İmparatoru "IV. Mehmet - Avcu Mehmet" in Sultanlığının çok zamanlarını Edirne'de Tavuk Ormanı'nda, avlanmak ile geçirdiği 1648 - 1687 yılları arasında, oğulları "Sultan II. Mustafa" ile "Sultan III. Ahmet"e yaptığı sünnet düğünü ile, kerimesi "Hatice Sultan"ı "Ve-zir Mustafa Paşa" ile evlendirmesi için düzenlediği büyük düğünden kalmış, son yıllara kadar oynanmış oyunlardır.

Edirne Tarihi yazarı, Kaltakkıran Zade Ahmet Badi Efendi'nin "Riyâz-i belde-i Edirne" isimli el yazısı kitabında belirttiği-ne göre; "Edirne'nin 600 üncü Fetih Yılı" kitabında Emekli Tarih Öğretmeni Salih Zorlutuna da düğünün diğer yönlerini tam olarak yazmıştır. Yazında yalnız oyun bölümlerine değiniyorum. Hatice Sultan ile, Vezir Mustafa Paşa'nın düğünleri on dokuz gün, Sultan II. Mustafa ile III. Ahmet'in sünnet düğünleri de on altı gün devam etmiştir.

IV. Sultan Mehmet (Avcu Mehmet), yapacağı her iki düğün için, önceden bir program hazırlatıp, Beylerbeyi'lere, Sancak beylerine, Voyvoda'lara, Esnaf Kehdularına, İmparatorluk sınırları içinde bulunan diğer ileri gelen kişilere fermanlar göndererek, davet etti, gelmelerini, bölgelerinde bulunan, hüner sahipleri, yapılacak düğünde, gösterilerde bulunacaklarını bildirdi.

Edirne'de ağaç dallarına, balmumu ile gümüş varaklar ve çeşitli ayna, elma, küçük fener v.s. ile süslenmiş eşyalar asıp (Edirne ağzı ile) "Gaygay"lar yaptılar. Şekerci ustaları, şekerden heykel benzeri renk renk süslerle, san'atlarını icra ettirer.

Ayşekadın Hanı boşaltılarak, İmparatorluk sınırları içinde bulunan, fişekçi ateşçi, hokkabaz, canbaz ve düğün eğlendirici diğer hünerbazlar yerleştirildi. Üç yüz kadar fişekçi sanatkar, kandilli fişekleri, çeşitli yaratıklar ve cisimler şekillerinde düğün zamanına kadar hazırladılar.

İstanbul'dan gelen ünlü san'atkarlardan; kuklacılar, hayalbazlar, hanendeler, taklitçiler, düğün gösterileri için, birbirleri ile yarışır durumlarda hazırladılar. Bu arada da, Mısırdan; Yüz elli oyuncu, iki yüz deve sürücüsü, bin kişiden fazla meşaleci, ateş yiyen ve ateş ile hünerler gösteren ki-

şiler, ferman ile Edirne'ye geldiler. Toplanan çocuklar ile, II. Mustafa ve III. Ahmet'i sünnet etmek için, İstanbul, Bursa ve Edirne'den üç yüz kadar eli çabuk sünnetçi toplandı. Düğün hazırlıkları bitip, Otağ-ı Hümayun'a gelen Padişah, oyunların başlamasını ferman buyurdu.

Önce Mısır'dan getirtilen oyuncular hünerlerini gösterdiler. Ardından, İstanbul'dan gelen oyuncular gösterilerde bulundu. Sonra da, "Ahmet - Kulu", "Cevâhir - Kulu" "Yahudi - Kulu" adlarındaki san'atkarlar güldürücü oyunlar yaptılar. Akşam namazından sonra da, Mısır ve İstanbul işaretcileri, meşaleciler, ateşçiler gösterilerde bulunarak, fişekçilerin; kandilli, fisikiye ve divane fişekleri ile sema, nurdan bir bahçe haline geldi. Düğünün üçüncü günü akşamı; fil ve gergedan suretine girmiş bulunan ateşbazlar ve fişekçiler, ayrı ayrı gösterilerde bulundular. Mısır işaretcileri ve fişekçiler ile ateşbazlar gösterilerine devam ederlerken, bütün bedenlerine fişekler sarılmış ve ateşlenmiş, merkep, ayı, manda v.s. gibi canlı hayvanlar arasında, deve kaftanına girmiş, içinde insan bulunan, mahlûk şekillerindeki görüntüler, garip sahneler meydana getirdiler. Bu arada da Mehterhane ve Kûs'lar :

"Ay şu nûş eyle bugün anma gam-ı deryayı,
Sana ısmarladılar bu yalan dünyayı."

Misrâları ile meşklere devam ediyorlardı. Üzerlerine fişek donatıp, ateşlenmiş hayvanları görüp kaçışan halk, ha-yalbaz, hokkabaz ve kuklaci oyunlarını seyreden halkın gülüşleri, semayı cınlı-tıyordu. Seyirciler oyun meydanına hücum ettikçe; önceden görevlendirilmiş, üzerlerine katran sürülmüş elbiseli, ellerinde şişirilmiş yağ tulumları taşıyan tulumcular, oyun sahalarını genişletiyorlardı.

Düğünün yedinci günü, Türkmen Ağası'nın ardından Esnaf Birliklerinin geçişleri başlayınca, fırtına ve yağmur hızlandı. Beş esnaf teşekkülü geçebildi. Tören ertelendi. Düğünün onbir ve onikinci günlerine kadar devam eden, esnaf alayları, gruplar halinde, mesleklerinin çeşitli yönlerini temsil ederek, ayrı ayrı şekillerde, renkli görünüşlerde kendilerini tanıttılar. Hediyeler olarak götürülen büyük nahılların dört tarafında, ellerinde ibrişim halatlar tutan, Derya Kaptanları'nın geçişinden sonra, şe-

Derlemeler :

Anadolu Yemekleri

Yazan : Nevzat GÖZAYDIN

H Ö Ş M E R İ M

Kullanılacak malzeme : 2 kg. Kaymak 1 kg. süt, 750 gr. un, 1 tatlı kaşığı tuz.

"Sütle kaymak beraberce kaynatılmağa bırakılır. Kaynamağa başlayınca içine bir elle yavaş yavaş un dökülürken, diğer elle de devamlı olarak kaynayan malzemeyi bir kaşıkla karıştırma işine geçilir. Un iyice yedirilince ateş kısılır ve tencere içindeki malzeme kendini çekene kadar karıştırmağa devam edilir. Sonra hepsi bir tavaya aktarılır; orada bunun irmik helvası gibi olması lâzımdır. Tavada altı hafif hafif kızarıncık şekil verilir. Alt tarafı güzelce kızarıncık da alt-üst edilir. Bunun iyice pembeleştiği zaman en fazla iki santim kalınlığında şeker dökülür ve parça parça kesilerek yemeğe hazır duruma getirilir."

(1969 Mart'ta tahminen 60 yaşlarında olan Bn. Hanım Şahin'den yine aynı tarihte Ankara'da Bn. Maide Gözaydın tarafından derlenmiştir).

KÖLEMEZ/KÖRÖMES

"Önce süt pişirilir ve soğumağa bırakılır. Daha evvelden yapılmış ve gayet iyi

kerden yapılmış olan üç adet menekşe bahçesini geçirdiler. Düğünün onikinci günü öğleden sonra, Eski Saray'da bulunan, diğer şeker bahçeleri ile hayvan şekillerinde bulunan diğer şeker işleri, Mehter Takımı ile, arkadaş gelen bir Alay tarafından Saray Meydanına getirildi. Tahtalar üzerine konulan şekerleri ve varaklı ağaçları, hayvan kılığına giren erlere yüklettiler. Sur Emni'nin öncülüğünde, varaklı ağaçlar ve sandıklar, Harem-i Hümayun'a gönderildi. Diğer kuş ve hayvan şekillerindekiler de ortaya bırakılıp, yağma müsaadesi ile halka bırakıldı. Yine aynı gün, otuz arşın yüksekliğinde bir sütunun tepesine, bir maşrapa gümüş akçe kondu. Akşama kadar, yüzlerce kişi çıkıp almaya denedi, kimse alamadı. 14 - 15 yaşlarında bir çocuk çıkıp aldı.

Sultan Mevlütlerinin, Sultan Ahmet Camii'nde yapılması gelenek olduğu halde, sünnet düğünü Edirne'de yapıldığı için, Selimiye Camii'nde yapıldı. Başta Padi-

tutmuş olan yoğurttan bir yemek kaşığı alınır. Bu parçanın alınıp sırasında yoğurdun şeklinin bozulmamasına çok dikkat edilir. Soğumağa bırakılmış olan süt iyice soğuduktan sonra yoğurt parçalarının üzerine dökülür."

(Anlatan : 1970 yılında 25 yaşında olan Bn. İnci OZAP, bunu 1948 - 1950 yıllarında o zaman 60 yaşında olan anneannesinden görmüş).

KATIK

"Gayet iyi tutmuş olan yoğurdu yayıkta yayarlar. Sonra yağın alıp geriye kalan koyu ayranı bir torbaya dökerler. Yüksekçe bir yere asılmış bulunan torbadan bu ayran yavaş yavaş süzülür. Torbanın içinde kalan kısma K a t ı k denilir. Katık devamlı olarak bu torbada bulunur. Ge-rektikçe torbadan parça parça alınır ve su ile karıştırılıp yumuşatılarak kullanılır."

(Anlatan : Bn. İnci OZAP, bunu da anneannesinden yukarıdaki tarihlerde görmüş. Derleme tarihi : Mart, 1969. Bn. İnci OZAP aslen Yozgat'lı olduğunu ifade ederek bu yemeklerin Yozgat ve civarında yapıldığını belirtti).

şah olmak üzere, Selimiye Camii'nde toplanıldı. Cami'den sonra toplu halde, Otağ-ı Hümayun'a gidildi. Şerbet ve kahve verildikten sonra, sofralar kurulup, yemek yendi. Yemekten sonra Padişah, misafirlerini otağına davet etti. Her birine güler yüz ve gönül alıcı sözler ile hatırlarını sorup :

"Bu rûz-i saadet-i efrûzda, Şehzâde-i civân-bahtim nûr-i didem Sultan Mustafa ve rûsen-i çeşmim Sultan Ahmed'i hitan eylemek üzere karar verdim."

Deyip, hayır dua etmelerini istedi. Akşama bir saat varken iki şehzadenin sünnet oluşlarının müjdesini, kûs ve mehter sesleri halka duyurdu.

Düğünün onaltıncı günü, "pilâv-zerde" ile Edirne halkı düğüne davet edildi. Düğünün son günü olduğu için, ip canbazlarına son gösterilerinin yapılması ferman buyruldu. Kanûn-ı kadime uyularak, at koşularını başladı, bunları Hatice Sultan'ın düğünü takip etti.

Atasözleri ve Deyimler Üzerine

Yazan : Emin RECEBOĞLU

Atasözleri ve deyimler, bütün dünya dillerinde rastlanan dil ve deyim özellikleridir. Her dilde, kendi yapısına uygun deyimler pek bol olarak vardır. Atasözleri de, yazılı metinlere geçtikleri oranda canlılık kazanırlar; yoksa, bunlar, daha çok o dili kullanan halkın sözlü ürünleridir. Bu yargı, deyimler için de doğrudur. Yabancı dillerle ilgilenenler bilir ki, o dillerin deyimleri ve atasözleri üzerine çeşitli derlemeler yapılmış ve pek çok yapıt ortaya konmuştur. Türk atasözleri ile deyimleri de 19 uncu yüzyıl ortalarından başlayarak bazı aydınların dikkatini çekmiştir. Bu yoldaki çalışmalarla ilgili betikbilim denemeleri zaman zaman yapılır. Bunlardan en geniş, Türk Dil Kurumu yayınlarından olan Ömer Asım Aksoy'un *Atasözleri ve Deyimler* adlı kitabının sonunda bulunmaktadır (1). Türk Dil Kurumu, bu kitabı, daha sonraları bir elkitabı niteliğinde yayımlamış ve 1970 yılı sonlarında da bu elkitabının ikinci baskısı yapılmıştır (2). Bizim, burada ele almak istediğimiz bir başka kitap var. Bu, Millî Eğitim Bakanlığınca yayımlanmakta bulunan 1000 Temel Eser dizisinde çıkan *Türk Atasözleri ve Deyimleri* adlı kitap (3). İki cilt olarak satışa çıkarılan bu kitapta, atasözleri ile deyimler karmaşık, içiçe bir düzende verilmiştir. İki cilt içinde 10730 atasözü ve deyim yer almıştır.

Önsözden öğreniyoruz ki, bu iki ciltlik kitap Millî Kütüphane uzmanları tarafından hazırlanmıştır. Çeşitli kitaplar derlenerek ortaya çıkan kitapta, herhangi bir yazarın romanında yer alan ve deyim niteliği taşımayan bazı söz kümelerine de yer verilmiştir. Önsözde atasözleri ile deyimlerin bile birbirine karıştırıldığı bir kitapta daha başkası da beklenemezdi. Sayın Adnan Ötügen tarafından yazılan önsözde, ilk olarak şunlar yazılmaktadır : "Atasözü umumî bir adlandırmadır. Bunun içerisinde darbimeseller ve tâbirler = deyimler yer alır. Darbimesel çeşitli şekilleriyle herşeyden önce bir hüküm ihtiva eder. Buna göre, atasözleri içinde darb-

meseller ile deyimler yer alır. Darbimesel çeşitli şekilleriyle herşeyden önce bir hüküm ihtiva eder". Buna göre, atasözleri içinde darbimeseller ile deyimler yer almaktadır. Bunu böyle kabul edersek, kitabın adının *Türk Atasözleri ve Deyimleri* değil de *Türk Atasözleri veya Türk Darbimeselleri ve Deyimleri* olması gerekmez miydi? Bu husus, üzerinde durulması gereken bir konu olarak çıkıyor karşıma. Sayfayı hemen çevirdiğimizde ise şunları okuyoruz: "Atasözü = darbimesel; (çoğulu - Durûb-ı emsal) bir hikmet taşıyan vecize (yahut özlüsöz) mahiyetinde, kalıp - klişe haline gelmiş bir sözdür. Darbimesel bir vak'a veya oluşumun = meydana gelişin eş veya benzer mânasını ihtiva eden bir halk düşüncesini veya felsefesini dile getirir ve mutlaka bir hüküm taşır. Bununla bir hadisenin mahiyeti de tarif edilir veya bunun benzeri tasvir olunur. Bu suretle bu vak'a veya oluşumun geçmişte bir tıpkısının veya benzerinin cereyan ettiği gözönüne konularak böyle bir hale maruz kalmış, maruz kalması ihtimali bulunan veya maruz kalacak olan insana umumiyetle nasihat ve tavsiyede bulunulur, bazan böyle bir insan âdeta teselli olunur" (s. II.)

Bu ikinci alıntıya göre, atasözü ile darbimesel eşit tutulmaktadır. Şimdi, bu iki alıntıdan hangisi doğrudur? Yazar, bunu bize belirli olarak göstermemekte ve niçin bir sayfa arayla böyle iki ayrı tanıma gittiğini açıklamamaktadır. Kendi kendimize soralım : Atasözü darbimesel karşılığı mı, yoksa hem darbimesel ve hem de deyim karşılığı mı kullanılmıştır? Hangi anlamda kullanmalıyız? Aksoy'a göre, atasözleri, "Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştırılan ve kalıplaşmış biçimleri bulunan, kamuca benimsenmiş özsozlerdir" (4). Aksoy, atasözleri ile deyimleri birbirinden ayırmakta ve bu iki ayrı deyim bütün ayrıntıları ile belirtmektedir kitabında.

Deyimlere gelince, bunlar konusunda,

Ötügen şunları yazıyor : "Bunlar halk arasında tıpkı darbimeseller (atasözleri) gibi az veya çok yaygın; ekseriya birkaç kelime, bazen tam veya noksan bir cümle ile meramı anlatmaya yarayan; teşbih, istiare, mecaz, kinaye unsurlarıyla bir şeyi (objet), bir hâdiseyi tasvir ve ifade için kullanılırlar. Deyimlerin esas karakteri "bir hal ifade etmek"tir. Bunlarda darbimesallerde olduğu gibi hüküm unsuru bulunmaz. Çocuğunda da kelimelerin gerçek mânalarından başka mânalar taşıdıkları görülür. Nâdir hallerde bir sözün hem tâbir hem de darbimesel Atasözü vasfını taşıyabileceği farkedilir" (s. III). Aksoy, deyimî şöyle tanımlar : "Çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük toplulukları" (s. 37).

Ötügen, bu terim karmasını bütün önsöz boyunca sürdürmektedir. "Mahallî (Yalnız bazı yerlerde kullanılan) atasözleri" altbölümünde verdiği örnekler bunu göstermektedir. Sözelgeşi, burada verilen "suyu pancarlıda kesti" bir deyimdir, hiçbir atasözü niteliği göstermemektedir; "Develi'ye seğmen gidiyor"un da atasözlülük ile bir ilgisi yoktur. "Fıkralardan çıkmış atasözleri" altbölümünde verilen örnekler de hep deyim niteliğindedir.

Bu yazıda, hep Aksoy'un adını anmak belki yerinde görülmebilir. Ama, ne yapalım ki konuya en derin ve geniş olarak sayın Aksoy bakmış ve kitabında gerek atasözlerini ve gerekse deyimleri biçim özellikleri, kavram özellikleri yönünden incelemiş ve ayrıca bunları tamamlayıcı bilgiler vermiştir. Atasözleri ile deyimleri bu ışık altında değerlendiren ayırmıştır. Aksoy'a göre, atasözlerinin biçim özellikleri şöyledir : Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir; atasözleri kısa ve özündür; atasözlerinin çoğu bir ya da iki cümledir, daha uzun olanları azdır. Buna karşılık, deyimlerin biçim özellikleri şunlardır. Deyimler de, atasözleri gibi kalıplaşmış sözlerdir; deyimler de kısa ve özül anlatım araçlarıdır; deyimler de en az iki sözcükle kurulurlar ve sözcük öbeği biçiminde ya da cümle halinde olmak üzere ikiye ayrılırlar. Biçim yönünden verilen bu ayrılar belki tam bir ayırım yapı-

masını engeller; ama, kavram bakımından özellikler ikisi arasındaki farkları daha iyi belirtir. Tamamlayıcı bilgiler ise konuyu iyice aydınlığa çıkarır. Bütün bunları teker teker burada inceleyecek ve ayrıntıları ortaya koyacak değiliz. Bunlar için anılan kitaba bakılmalıdır.

Deyimlerde üzerinde durulacak önemli konulardan biri, bunların çoğunun birer "master", olarak yazılması gerektiridir. Sözelgeşi, "çalmadan oynamak", "kuyruğu kıstırmak", "arabayı çekmek" gibi. Aksoy'un kitabında buna uyulmuş, öbüründe ise buna uyulmamıştır. Orada, bir çok deyim, derlendiği metinde geçtiği gibi alınmıştır. "Abdestsiz yere basmaz", "abuksabuk söyler sayıklar", "abur cubur söyler", "acı tepesine çıktı", "açık kapı çalar", "Arafatta soyulmuş hacıya döndü" biçiminde alınan deyimler pek güzel fiil çekimine uğrar konuşmalarımızda. Sıra ile, "abdestsiz yere basmam", "abdestsiz yere basmamıştır", "abuk sabuk söyleme", "abuk sabuk konuşma", "abuk sabuk konuşur", "Arafatta soyulmuş hacıya döndün" veya "Arafatta soyulmuş hacıya döndüm", "acı tepeme çıktı" gibi. Buna göre, bu gibi deyimlerin bir durumunun yazılması yetmez.

Yukarıda demiştim ki, bazı deyimlerin ya da atasözlerinin bu nitelikleri yoktur, bunlar kitaplardan alınmış birer söz kümesidir. Bunlara örnek bol bol vardır kitapta. Sözelgeşi, "bas mührü temessüklerle, esnafı dolandır", "baskı altında bırakır işi", "Adamcağızın burnu koku almaz", "adam asmuşlar oradan geçilmez", "Âdet budur âherde gelir bezme ekâbir", "ağzını öpsünler", "alma satıma bakmaz", "Allah kuluna nefesi sayı ile vermiş", "Allah kulundan vazgeçmez", "Babama söylersem seni de evlendirir", "Bu gidişle hali yamandır" bir örnek olarak anılabilir. Bunlar ne deyimdir, ne atasözü. Bunlar derlenip de ayıklanmamış söz kümeleridir. Bazı dizelerin de kitaba yanlış alındığını görüyoruz. Bu dizelerin atasözü olduğu iddia edilebilir mi? Söz gelişi, yukarıda verilen "Âdet budur âherde gelir bezme ekâbir" gibi, "Akla mağrur olma Eflatun vakt olsun dahi" gibi. Bu örnekleri uzatmak ve hepsini teker teker vermek doğru olmaz kanısındayız. Bütün bunlar, bu

kitabın nasıl gelişigüzel hazırlandığını göstermez mi?

1000 Temel Eser dizisinin temel felsefesinin ne olduğunu bilmiyoruz. Ama, "temel eser" denildiğine göre buna yakışır bir niteliğinin bulunması gerekir. Bu amaçla da konunun bütün açıklığı ve beraklığı ile ele alınması ve böylece ortaya konması gerekir. Halbuki bu kitapta bunun tersi yapılmış, atasözleri ile deyimler birbirinden iyice ayrılmış ve her biri için ayrı ayrı açıklama yapılmış gibi sunulmuştur. 1000 Temel Eser dizisinin amacı herhalde bu değildir.

1934 yılında Türkiye'de kullanılan Atasözleri adlı bir üniversite bitirme tezi hazırlanmış olduğunu öğrendiğimiz Adnan Cahit (Ötügen), sanırız ki Adnan Ötügen'i "sigaya çeker". O tezin bu kitaptan daha sağlam olduğunu sanıyoruz.

Önsöz şu satırlarla sona eriyor: "Yakın bir gelecekte, Türk atasözlerini mevzu olarak ele alacak büyük ilmi eserlerin hazırlanması ümidiyle bu kitabın Türk okurlarına ve hele gençlerimize faydalı olmasını dilerim" (s. XV). Bilimsel yapıtların hazırlanmasını biz de umar ve bekleriz, bu konuda sayın Ötügen'e katılırız. Ama, kitabın gençlere yararlı olacağını ummuyoruz. Bu karmaşık kitabın olmasa zararlı olacağı kanısındayız. Çünkü, bu kitaba göre ödev yapan bir öğrenci, atasözü yerine deyim, deyim yerine atasözünü ele alıp örnek diye verecek, belki de bu yüzden sınıfta kalacak.

Kitabı kimler denetlemiş, kimler basılmasını uygun bulmuştur? Orasını bilmiyoruz.

(1) Ömer Asım Aksoy "Atasözleri ve Deyimler", TDK Yayını, Ankara 1966.

(2) Ömer Asım Aksoy, "Atasözleri ve Deyimler Elkitabı", TDK yayını, Ankara 1968, ikinci baskı 1970.

(3) "Türk Atasözleri ve Deyimleri" (Adnan Ötügen'in önsözleriyle), Devlet Kitapları, İstanbul 1970, 2 cilt.

(4) Amacımız, Türk Dil Kurumu yayınlarını övüp öbür kitabı köttülemek, sayın Aksoy ile sayın Ötügen'i karşı karşıya getirmek değildir. Konuya bilimsel açıdan kısaca bakmaktır. Bu yazı, buna göre değerlendirilmelidir.

Bize gelen KİTAPLAR

● Ziya M. BAKŞAN : "Çocuklara Karagöz". Eserde Karagöz'ün tarihi, Karagöz edebiyatı, Karagöz tekniği ile Ters evlenme, Tahmis, Salıncak, Ağalık, Orman, Kanlı Kavak ve Bekçilik oyunları ve yararlanılan kitaplar yer almıştır. Milliyet Yayınları, Çocuk Kitapları Dizisi: 23. 14X10 cm, boyunda, 344 sayfa, Karagöz tiplerinin renkli tabloları. Renkli kuşe kupertli ve ciltli. 10 lira.

● Yusuf Ziya İNAN : "Seyyid'ül Melâmi Muhammed Nur'ül Arabî". Hayatı, şahsiyeti, eserleri (1813 - 1887). Akın Yayınevi. 19,5X13,5 boyunda, 88 sayfa, 10 lira.

● Nedim ORTA : "Örneklî İmlâ/Yazım Bilgileri". İsteme adresi: N. Orta, Kâzımkarabekir Ortaokulu Türkçe Öğretmeni, Van. 19X13,5 boyunda, 48 sayfa, 3 lira.

● Ş. Recai CİN : "Kavramlar Dizini". TDK Yayınları: 326. Cilt: 1. Önsöz, İşaretler ve dizin (A dan K harfine kadar). 20X13,5 boyunda, 532 sayfa, 20 lira.

● Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya ÜLKEN : "Toplum Yapısı ve Soyaçekme". Doruktekin Yayınları: 1. Ankara Cad. 154 - İstanbul. 20X14 boyunda, 254 sayfa, 20 lira.

● Rakım ZİYAĞLU : "İstanbul Kadınları, Şehreminleri, Belediye Reisleri ve Partiler Tarihi". 1453 - 1971. İdari - Siyasi. İsmail Akgün Matbaa ve Kitapçılık müesseseleri yayını. 24X16,5 boyunda, 800 sayfa 50 lira.

● Prof. Dr. Semavi İYİCE : "KARADAĞ (Binbirkilise) ve KARAMAN Çevresinde Arkeolojik İncelemeler/Recherches Archeologiques A. Karadağ (Binbirkilise) Et Dans La Région De Karaman". İst. Üni. Edebiyat Fakültesi Yayınlarından, No. 1587. Karaman ve Çevresinde incelemeler. 30 sayfalık Fransızca özetli. 24 x 17 boyunda, 230 sayfa önsöz, bibliyografya ve metin + 154 sayfalık 300'e yakın resim. 64 lira.

Aşık Edebiyatı :

Posoflu Zülâfi ile Şenlik Karşılması

Yazar : Haydar ÇETİNKAYA

Sene hicri 1298, Miladi 1881. Doğu Anadolu topraklarında üç büyük şairin yaşadığı devir. Bunlar Erzurum'lu Sümmani, Çıldır'lı Şenlik ve Posof'lu Zülâfi'dir.

Aşık Şenlik Çıldır'ın Suhara (Yakınsu) köyünde 1853 yılında doğmuş, babasının adı Kadir, aile adları ise Ahmetoğulları'dır. Kendisi bu yıllarda Tiflis, Kars ve bu yörelerin en kuvvetli Azeri şairidir.

Aşık Zülâfi ise Posof'lu olup, dedesi Seyra köyünden-nakli hane ederek Suskap köyüne yerleşmiş, Yusuf Zülâfi de büyük bir ihtimalle 1281 yılında bu köyde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Abdullah, dedesinin adı Hürşit'tir. Evde tek söz sahibi de Hürşit dededir. Aile adlarına Şekeroğulları denilmektedir.

1298 yıllarında usta Şenlik şairliğinin ve ustalığının tam olgunluk çağında, şiir kudretinin zirvesine varmış bulunmaktadır. Aşık Zülâfi ise yirmisinin çok altında, gerek usta Şenlik'in ve gerekse kendi tabirince civan bir delikanlıdır.

Usta Şenlik 1288 yılında Gürcüstan, Acara, Tiflis ve Artvin illerinde yapmış bulunduğu büyük seyahati sırasında yolu Posof'a da uğramış ve talih Suskap köyünde Hürşit ağasının evine misafir etmiş, Hürşit dede ile sohbetlerde bulunmuş, o zaman daha 7 yaşları civarında bulunan küçük Yusuf Zülâfi de bu konuşmaları dedesinin dizi dibinde dinlemiştir. Belki de ilk ilhamını bu sohbetlerden almıştır.

Aradan geçen seneler içinde tahsilini ilerleten Zülâfi, şiirde de kudretini göstermiş ve bölgesinin en kuvvetli ve kültürlü şairi olmuştur. Şüphesiz ki dedesinin onun tahsil ve terbiyesi hususunda emeği çoktur.

Bölgesinde isim yapan Zülâfi, devrin icaplarına göre kendisine bir hasım aramak ve şiir kudretini göstermek üzere seyahat etmek ister, amma, gel gör ki, dedesi ona bir türlü bu izni vermez. Çünkü onun indinde Zülâfi henüz daha çocuktur.

Yıl hicri 1298, mevsim yaz ve çayır ayıdır. İçinde başka bir aşık ile karşılaşmak arzusu ile dolu olan Yusuf Zülâfi gizlice köyünden kaçır. Niyeti Çıldır'a gidip Şenlik ile temas kurmak, icabında da imtihan

olmaktır. İlk geceyi Meşe Ardahan'ın Fayath köyünde geçiren aşık, ertesi günü Kür Irmağını Vel köyü altındaki geçitten geçerek Sikerep (Kotanlı) köyüne uğrar, burada dedesinin yakın dostu İskender Ağa'nın evine gider, meramını anlatır ve kendisini Suhara'ya götürmesi ricasında bulunur. Birlikte Vartmana köyüne Süleyman ağanın ziyaretine giderler, Süleyman Ağa'ya meramlarını anlatarak o geceyi Süleyman Ağanın evinde geçirirler. Ertesi günü üçü birlikte yola çıkarlar. Biraz ilerledikten sonra Vartmana ile Sabadur köylerinin birleştiği yerde Sabadur köyünden Aşık Sedayî'nin ağabeyisi Reşit Ağa ile karşılaşılır. İskender ve Süleyman Ağaların yanında sırtı sazlı genci gören Reşit Ağa merak ederek gencin kim olduğunu sorar ve kendisinin kimliğini öğrendikten sonra da :

— Bak oğul bu topraklar Çıldır toprağıdır, bu topraklarda herkes biraz, şairdir. Şimdi ben sana benim kardeşim olan ve iki gözü de görmeyen Sedayî'nin üç hane sözünü söyleyeceğim, sen bu sözleri cevap verirken ne âla, yok eğer cevap vermezsen seni o kadar döverim ki, Vallahi POSOF bile beride kalır.

Zülâfi, hele buyur dediğinde ise kardeşini temsilen Reşit Ağa :

Reşit Ağa :

Eyyays âlemde hâlkî - mevcudat
Cihanın temeli neyin üstüne,
Ezeli İmanı kim kabul etti
Hüdanın camalı neyin üstüne?

Zülâfi :

Eyyays âlemde hâlkî - mevcudat
Cihanın temeli zulmun üstüne
Evvelâ imanı Südrük istedi
Hüdanın camalı Nurun üstüne.

Reşit Ağa :

Hangi derya üste reyhan ekilir
Hangi cansız gözdür yaş dökülür
Yedi kat göklerin bendi sökülür
Ay, günün temeli neyin üstüne?

Zülâfi :

O Kuran'dır kıraat üst'ekilir
Kalemdir cansız, göz yaş dökülür
Arşte bir derya var orda çekilir
Ay, günün temeli onun üstüne.

1336
1281
555

1336

1298
16
20

1319
73
65

Reşit Ağa :

SEDAYI ser-meste ser neden oldu
Tamu ki hâlık oldu, Nar neden oldu?
Cennet nurdan oldu, nur neden oldu
Tübânın dalları neyin üstüne?

Zülâli :

ZÜLÂLİ çağırır sevdâ serinden
Cevher ki hâlık oldu tek bir yanından
Cennet nurdan oldu, nur azm şanımdan
Tübânın dalları zemin üstüne.

diye cevap vermesi üzerine Reşit Ağa son derece memnun olarak :

— Aferin benim genç âşıkım. Ben senin gençliğin karşısında aldandım, âşk olsun. Deminki sözümü de geri alıyorum, diye methiye yollu sözlerle taktirlerini bildirir.

Hep birlikte yola koyulurlar... Biraz ileride Rabat (Yenikale ve şimdiki adı Yıldırım tepe) köyü hudutları içinde karşılarına Âşık İsa çıkar. Âşık İsa köyün ileri gelen ailelerinden olup o tarihlerde Niğâr adlı bir kızı sevmektedir. Âşık İsa'nın şiir kudretini bilen Reşit, İskender ve Süleyman ağalar iki âşıkı kapıştırmak maksadıyla Zülâli'ye hele bu çobana biraz iliş derler. Zülâli de :

— Kolay gelsin bereketli olsun sürü sahibi çoban kardeş, acaba bize Suhara köyünün yolunu gösterir misin, demesi üzerine, Çoban İsa kollarını birbiri üzerinden çarpazlayarak sağ eliyle sol tarafını, sol eliyle de sağ tarafını işaret ederek :

— İşte balam yol buradan gider. Zülâli :
— Bu nasıl yol göstermektir, diye sorduğunda ise :

— Senin sürü sahibi dediğin ile çoban dediğin ne mânâda ise, benim yol göstermem de o mânâdadır. Diye cevap verir. Zülâli bakar ki lafla çobanla uğraşmak zor, hemen sazına el atar :

Zülâli :

Yerim Posof, bu diyara gelmişem
Öğret Çoban ne yandadır Suhara
Garip bülbül yad ülkede şaşmışam
Öğret çoban ne yandadır Suhara.

Çoban İsa :

Hele bir cahilsin canan kıyarlar
Âşık bilmem, ne yandadır Suhara
Bülbülü boynundan asa koyarlar
Sahi bilmem ne yandadır Suhara

Zülâli :

Kimise yoktur şöhretimi bildire

Reislerim yelkenimi kaldıra

Varım bir velvele salım Çıldır'a
Söyle Çoban ne yandadır Suhara.

Çoban İsa :

Sarraflık satılmaz var türlü hüner
Yanan şem'a isen yel vurur söner
Yelkenin kalkarsa ürüzgâr döner
Bilmem âşık ne yandadır Suhara.

Zülâli :

ZÜLÂLİ'ym düştüm feryada, dada
Erenler elinden içmişim bade
Pirler sayesinde yenilmem yada
Öğret çoban ne yandadır Suhara.

Çoban İsa :

Çobanam yaylağdan davar getirrem
Fehmin zaya verir, zihnin itirrem
Pirini başma gara getirrem

Kör değilsin görükendir Suhara
(Sahi bilmem ne yandadır Suhara)

Diyerek cevap vermesi Zülâli'yi hayrete düşürür, esasında Çoban İsa da bu sözleri beğenmemiştir. Zülâli'ye hitaben :

— Bu sözlerde iş yok, iyi bir şey söyle de ben de cevap vereyim, bu sözleri bizim burda kuzu çobanları bile söyler, demesi üzerine Zülâli bakar ki bu çoban başka çoban, divan dese cevabı hazır, en iyisi çobanın bilemeyeceği bir kalıpta bir şeyler demeli, aklına Cıgahlı tecnis gelir ve sazını akort ederek başlar söylemeğe :

Zülâli :

Hâb-ı nazda yatar iken uyandım
Erenler bir bade verdi de kandım.

İçtim badeyi kandım
Abu-hayattır sandım

Ben bir ateşe yandım
Âşk atına dayandım

Yeri göğü dolandım

Seni gördüm, Çoban burda eğlendim
Kudret kanadını çalsam el kınar...

*

Hâb-ı nazda yatar idim hâf-inen
Kırklar bade verdi tablâr rafinen

Harf okudum Kef inen
Divan durdum safinen

Erenler tarafınan

Öğüt almam lafınan

Yedi derya var hem guhu kafınan
Gavvasam deryayı dalsam el kınar...

*

Ezel yalvarırm gâni Süphana
Sonra daldırırm fani cihana

Men azizem cihana

Giderim İsfahana
Kim ederse behane
Pencelerim daha ne

Sen gibi bir serçe düştü şahana
Çeksen kanadını yolsam el kınar...

*

ZÜLÂLİ'ym âşk elinde nökerem
Heyya gibi dilden zehir dökerem

Men ezizem dökerem
Canansız dülfikâram

Sevdalıyam efkârâam
Tunçtan beden sökerem

Haçan ki meydana pençe çekerem
Her âşık sazını alsam el kınar...

Âşık İsa'nın bu sözlere cevap verip vermediği halen meçhulümüzdür. Ancak birbirlerinden memnun olarak ayrılırlar. Reşit ve Süleyman Ağalar Çıldır'ın merkezinde kalırlar. Zülâli ile İskender Ağa da ağır ağır Suhara'nın yolunu tutarak bir ihtimal ve söylentiye göre Zülâli sazını Köyhas ile Suhara arasında ot yığınları içine saklayarak Suhara'ya sazsız girer (Posoflu Âşık Müdamî ile İkrâmî'ye göre sazlı).

Kürdoğulları lakaplı aileden Arslan Ağanın evine misafir olurlar. Tesadüf buya, köyde düğün vardır, Usta Şenlik ise bu düğünde sazı ile meşk etmektedir. Akşam üzeri Arslan ve İskender Ağalar yanlarında Zülâli ile beraber düğünün bulunduğu Haley (doğrusu ALAY)'in evine giderek yerlerini alırlar. Zülâli hem yabancı bulunduğu ve hem de kimse tarafından rahatsız edilmemek için kuytuca bir yeri tercih eder.

Usta Şenlik meclise bir şairin gelmiş bulunduğunu ilhamı neticesinde hisseder, hisseder amma etrafına her ne kadar göz gezdirir ise de böyle birini göremez. Durur dolaşır ve neticede Zülâli'yi bulunduğu yerde kendisini dinler gibi görünmesi ne rağmen iç âlemi ile baş başa bulur. Şenlik'in piri Zülâli'yi kendisine haber vermiştir.

Usta Şenlik, Zülâli'ye şöyle seslenir :

Dalmışam gam deryasına ummanda üzen
menem

Çıkıp rüyamda âlemi devredip gezen
menem

Pünhanda aldım dersimi ayana çıkmaz
sırrım

Ehli marfet, hoş zenaat, müceffer lisan
menem..

Dertli gönüm gama dalsa hoş cevaplar
saçaram

Muhennetten hiyle görsem ta uzaktan
kaçaram

Kelâm-ı kadim içinde harfi harften seçerem
rem

Gizli söze mâna veren şiirler düzen menem.

Ne lâzımdır, bizi diyip arzulayıp gelesen
Milleti âlem içinde imtihana salasan

Deseler ki sefil ŞENLİK sen bir azim
kal'asan

Rütbem arşa direk olsa hâk ile yeksan
menem..

Bu sözleri duyan ehli dil kimseler birbirlerine bakarlar, acaba Şenlik bu sözleri ne maksatla ve kime söylemiştir. Fakat ne mümkün kim olduğunu fark edemezler. O zaman Usta Şenlik :

— Camaat siz hiç üzülmeyin ben aradığımı buldum, diyerek Âşık Zülâli'ye "Hele beri gel bakalım balam delikanlı sen kimsin, nesin nerelisin, buraya ne maksatla geldin." demesi üzerine araya İskender Ağa girerek :

— Bu çocuk benim yeğenimdir, saza söze biraz merakı olduğu için benimle beraber buraya geldi, niyeti Usta Şenlik'ten biraz birşeyler öğrenmektir, yollu cevap verir ise de, bu sözler usta Şenliği tatmin etmez, O bu gözleri bir yerde görmüştür. Yusuf Zülâli değişmiş, gelişmiş büyümüş, usta bir şâir olmuştur, onda değişmeyen sadece o çocuksu gözleridir. Kendisinden usta malı da olsa bir şey söylenmesi istenildiğinden Zülâli :

— Ben âşık maşık değilim bizim Posof'ta benim yaşında, bana benzer bir âşık vardır. Adına Zülâli derler, eğer isterseniz size onun bir kaç hane sözünü söylerim. istemez iseniz siz bilirsiniz.

Söylenmesi teklif edilince de Zülâli :
Ustadından öğüt almak istersen gönül
Var otur yanında kal ağır ağır.
Herkesin ağzından akmaz şeker, bal
Düşün de edebin bil ağır ağır.

Bakarsın yok iken var olduk neden
Vücut yavaş yavaş tam olur beden

Çekirdək topraktan biter bir fidan
Büyüdükçe açar dal ağır ağır.

Kimi gider bir namerde kul olur
Kimi fakirlikten yanan kul olur

Yağmur yağar damla damla göl olur
Kimi böyle yağar mal ağır ağır.

Fena işten vaz geç kimse kınamaz
Terk et edevatı baktın yaramaz
Bakarsın bir kimse hasır bulamaz
Sonunda da giyer mal ağır ağır.

Her işi acale eyleme hemen
Biraz sabreyle ki devrolsun zaman
Aleme baksan da al sen de keman
Elim arkasından çal ağır ağır.

ZÜLALİ pîrinden öğüt al bâri
Başın göğe dikip bakma yukarı
Günde yüzbin çiçek dolayan arı
Yapar kovanında bal ağır ağır.

Demesi üzerine Şenlik "Aferin benim
balam bir de bu sözlerime ayak söyle gö-
rem" diyerek aşağıdaki divan ile meclisi
açar.

Şenlik :
Yine fikrim hayallandı uğraşır nara ile
Tabîbsiz derdi çekerim, melhemsiz yara ile
Arz ediben gitsem eğer pirim öz diyarına
Menzîlim bin yıllık yoldur tükenmez bir ay ile.

Zülâli :
Yaman baktım çekti leşker bir ulu duğra ile
Fetetti burcu semayı dögüşür sahra ile
Sağalmaz yara çekeriz nah-nuyi kismetle biz

Eğer ki Eflâtun gelse tabîb-i kubra ile.
Şenlik :
Delî gönül bülbül olup dünyayı bir bağ bîtir

Hesap etse secerini budağ be budağ bilir
Kef'i, Nun'u, zemin arşı kâfi âzîm dağ bilir
Yedi iklim çar köşeyi dolaşır sıra ile.

Zülâlî :
Delî gönül Mecnun ise Leyla bir aşınadır
Mağrip, Maşrik çar köşeyi dönderir peşine dir.

Yedi deryayı nuş etsem bir tarafı teşnedir
Burcu semafatı zemin büsbütün kîrre ile.

Şenlik :
SEFİL ŞENLİK arşa çıksan akîbet hâk yutar seni

Ezrayül gezer dalınca, daima güder seni
Bir gün kırar dalı kaddin akîbet budar seni
Felek te hoş geçinmiyor men bahtı kara ile.

Zülâlî :
Yüz bin cellat can alıcı düşse ser ülkesine
Zerre, inayet, merhamet gelmesin hevesine
Sürgün etseler ZÜLALİ derdi gâm kala'sına
Felek trade buyurmuş meclisi şura ile.

Hazır bulunan cemaat bu delikanlının

Posoflu Âşık Zülâlî'den başkası olmadığını
anlar. Şenlik tekrar bir ayak açar :

Şenlik :
Günde bin teher ollam, kışım var, saharım var
Türlü mücevher sataram, bir âzîm şehirim var
Düşmüşem aşkın gölüne sevdanın cürünü-yem
Leyli-nehar kan ağılaram dağ kadar kâhar-ım var.

Zülâlî :
Evvelâ kara buluttan çekilen damarım var
Sonra yağar yağmur, arkasından karım var
Bir de çıkar fırtınalar sanki kıyamet ko-par

Eser tipi boralarım pek ulu mahşerim var.
Şenlik :
Hazinemde bir taş var ki bilmezsin kıyme-tini

Her kişi saklarmış böyle kendi muhabbe-tini
Sinemden sam yel çıkar görürsün hey-betimi

Madenim bahri ummandır, tükenmez gev-herim var (1).

Zülâlî :
Ağrı dağından ağıram, bir kimse kıprata-maz

Birden hamle etse Rüstem gözümü kırpti-ramaz
Tutsa Heydar kuşağından yerimden oy-natamaz

Hazreti pir bağlamıştır, öyle bir kemerim var.

Şenlik :
ÂŞIK ŞENLİK aşka gelip eserem yeller gibi
Kaynar kaynar köpürürüm taşaram seller gibi

Vücutumdan dür dökerem kıymetli lâlâlar gibi
Men ağulu Şahmaranım ağızımda zeh-erim var.

Zülâlî :
Der Zülâlî benlik eden bendayı sustururam
Hangi dağdan kopsa bir sel önünü bastır-ram

Nerde bir ejderha görsem vurup kan kus-tururam
Yıldırım demirlerinden elimde taberim var.

Tekrar Şenlik :
Nice defne vardır viranelerde
Benim gibi bir viranı gördün mü
Sadî, Hafız arkasında neler var
İran, Turan, Türkistanı gördün mü.
Düşünüz bir denize
Çıkmaz yüze yüze
Balık artık çırpınma
Düşünüz ağızma.

Zülâlî :
Nice defineler, nice viranlar
Ben çok mihrî-Süleymanı görmüşem
Nice Türkistanlar, nice Turanlar
İran, Turan, Horasanı görmüşem.
Söyleme bu yalanı
Kullan başka plânı
Ağızında zapt olmas
Düşerse su yılanı.

Şenlik :
Yıldırım misali atma ileri
Çeker miknatıslar düşersen geri
Dara, İsfandiyar, Keyhüsrevleri
Ürûstem tek pehlivani gördün mü.
Bu gün bir kukla gördüm
Kaldır-dım yere vurdum
Kurbağa bir arslana
Karşı alıyor gördüm.

Zülâlî :
Nice filozoflar, nice âlimler
Nice nice kan içici zalimler
Cihangir Fatihler, Yavuz Selimler
Nice Timur, Alparslan'ı görmüşem.
Bir şey görürsen önce
Sen ondan kaç gizlice
Eskiler şöyle demiş
Fîli yıkar karınca.

Şenlik :
Serçe Şahan ile eyler mi savaş
Sana kim dedi ki fîl ile uğraş
Yüzünden kar yağar gözünden ateş
ŞENLİK gibi kahramanı gördün mü?
Bu gün gördüm bir havuz
Alem ona kılavuz
Üç yüz altmış çay akar
Bul görem hangi deniz.

Zülâlî :
Der, ZÜLALİ bir bak önünde ne var
Kaçılmaz dört yanın çevrili duvar
İster olsun ağır kanlı canavar
Ben yirtici çok arslanı görmüşem
Muammanı buldum tak tak
O değil senden vakt
Üçyüz altmış çay damar
Beyne akar aç ta bak.

Diye cevap vermesi Usta Şenlik'i son
derece memnun eder, onu daha denemek
maksadı ile :

— Haydi bakalım benim balam şimdi
sen öne düş görüm, der.

Zülâlî :
Ey efendim sizi bana şah ve sultan dediler
Her gelen bayı, gedayı eder mihman dediler
Öyle derdim şevkat eder garip biçarelere
Adalet sahibi hem de miri-miran dediler.

Şenlik :
Mene rüyalar içinde hemen uyan dediler
Coşa gelmiş boğacaktır sizi Arslan dediler
Korkaram ki gark edesen Hama ve Şama
bu fethini
Kaçarsan kurtulabimem Nuh'u-Tufan
dediler.

Zülâlî :
Korkmazsın Nuh'u-Tufandan namımız var
lâ-yamut

Her gelen âşık yanında lâl olup eyler sükût
İtmi kimya riyaziden biraz bizi de okut.
Ben nasıl alışam sizden, dili Süryan dediler.

Şenlik :
Hem Acem'den, hem Arap'tan güzeldir fe-sahatın
Lisanından katre katre dökülür belagâtın
Edebinden, etfarından bellidir kerametin
Bin üçyüz'de göreceksin bir Süleyman de-diler.

Zülâlî :
Titrettin burcu, semayı haçan vurdun na-rayı

Şark ü garptan haberin var deste aldın kür-reyi
Üstadım kimden öğrendin sen bu ilm-i âlâyı
Makarın müftü, müderris sizi irfan dediler

Şenlik :
Hışma gelmiş çalkalanır sanasın Hind de-nizi

O fıskran dalgaların boğacak bendenizi
Vurup öldürmek mi fikrin anlasam vic-danıza

Mahım, mülküm hem hayatım size kurban
dediler.

Zülâlî :
Bu hakiki bu mecazi kimler öğretti size
Böyle yukarı kaldırmak darbe vurmaktır bize
DER ZÜLALİ ben garibim düşmüşem ül-kenize

Usta Şenlik gâhi dosttur, gâhi düşman de-diler.

Şenlik :

ŞENLİK der pirler, erenler yetişsin imda-
dına
Yine bir dert dökülmüştür bu gün istim-
dadsına
Eğer memnun hef edersen gel otur kana-
dına
Doğrudur korkar Zülâli hele civan dediler.

SON BÖLÜM

Zülâli :
Ey efendim vasfın edem bana mihman de-
diler
Dağ misali möhnet için çeker figan dediler
Tecellimdir devletinden bay eder miskin-
leri

Meclisi irfan içinde böyle divan dediler.
Şenlik :
Erenlerden bade içmiş behr-i umman dedi-
ler
Terki diyar tahtıgâhtan kime seyran dedi-
ler
Bedri Kamer doğmuş ise kelkep selâmın-
dadır.

Aftap'a âşık olmuş çeker figan dediler.
Zülâli :
Yedi derya kabzasında konuşuyor behr-inen
Kimki çıkar meydanına ağu saçar zehr-inen
Hâktaâla akıl vermiş aldanır mı sihr-inen
İncil. Tevrat ezberinde bilir Furkan dediler.

Şenlik :
Yedi deryayı nar kurutur nem olmasa
buluttan

Ben ulu bir ejderim zarar gelmez züm-
rütten
Sensin âşıklar Hatem'i lâli gevher yakuttan
Bin üçyüze hükmedecek böyle divan dede-
ler.

Zülâli :
DER ZÜLÂLİ hicre düştü, cismine verme
talan
Ko el desin çeker korku, bende yok zerre
yalan
Sendedir maden-mihengi neylesin sarraf
olan
Mercan dolu haz(i)nesinde böyle bir han
dediler.

Şenlik :
Mağrıp, maşrıkını hayınnan AŞIK ŞENLİK
nedipsen
Kerametın zahır eyle ne diyara gidipsen
Bin gevhere bir gevherci korkaram bend
edipsen
Sır sökülür meydanında taze civan dediler.

Münazara burada biter. Usta Şenlik â-
şık Zülâli'ye :

—Haydi yavrum bu kadar kâfidir, sen
beni mat edersen buradan ölüün çıkar, ben
seni mat edersen yine seni öldürürler, sen
memleketine dön, şayet kader bizim imti-
han olmamızı isterse başka bir yerde has-
seten Kars topraklarını ötesinde bul-
ruz.

Diyerek kendisine 150 lira para ile bir
Çıldır Boğasını hediye olarak verir, ana-
sı da bir çift çorap ile temiz bir çamaşır
vererek âşık Zülâli'yi uğurlarlar.

Âşık Zülâli bir sürü maceradan sonra
Posof'a dedesinin yanına varır. Dedesi
kendisine kırgındır. Çünkü Zülâli dedesin-
den habersiz olarak köyünü terk etmiş
bulunmaktadır.

Elindeki maşa ile ocağı karıştırmakta o-
lan Hurşit dede Zülâli'ye nerede olduğunu
ve neden habersiz olarak köyünü terk
ettiğini ve elindeki ipin ne olduğunu so-
rar. Zülâli de ipin bir boğaya ait olduğunu
ve boğayı kendisine Usta Şenlik'in hediye
ettiğini, o da köye getirip çobanlara tes-
lim ettiğini söyler. Bunun üzerine Hurşit
dede yüzüne bakmadan :

— Anlat nasıl oldu bu işler, yollu su-
al sorması üzerine Âşık Zülâl :

— Müsaade edersen bu sözleri sana saz
ile anlatayım, diyerek sazını çıkarır, dü-
zenler ve söylemeğe başlar.

Zülâli :
Sene bin ilkiyüz doksan sekizde
Çıktım gider oldum yara Dedecan.
Kader kısmetimiz döndü engine
Çıldır'dadır ser Suhara Dedecan.

O ki Suhara'ya vardım kahirli
Cevheri müzeyyen, resmi şehirli
Bir ejdarha çıktı fehmî zehirli
Vurdu vücuduma yara Dedecan.

O ki yaralandım düştüm amana
Keşke gideyidim Hinde, Yemene
Bir serçe neylesin Murgu Semene
Giyindim eynime kara Dedecan.

Karalar giyindim bağrım bişiptir
Ben sandım ki behr-i umman taşıptır
Cevalana başladı, aklım şayıptır
Tacip ettim ol hümere Dedecan.

Öyle hüner olmaz hünkâr beyinde
Açmış bayrağını sancak önünde
Beşbin pençe gördüm en küçüğünde
Mansur tek çektiler dara Dedecan.

Düğünler, Dernekler :

Divriği'de Düğün Âdetleri

TATLILIK — ÇEYİZ HAZIRLIĞI — NİKÂH — KINA HAMAMI — MAŞRAF

II

Yazan : İbrahim ASLANOĞLU

TATLILIK :

Nişandan sonra bir sürahi şerbet hazı-
lanır. Ağız tül vey kreple kapatılıp, üzeri
al kurdele ile bağlanır. Ayrıca bir tepsi
içine yedi - sekiz kilo çay ve elvanşekeri
konup, özel bir kadın tarafından başta tep-
si ve sürahi elde olduğu halde oğlan evine
gönderilir. Oğlanın annesi hediyeleri geti-
ren kadına 10 - 20 lira arasında bahşış ve-
rir. Hediyeler ortaya konur. Konu komşu
birer şeker alıp ağızlarını tatlılandırarak
hayırlı dualarda bulunurlar. Birkaç gün
sonra gelenin üzerine bir miktar daha
eklenip, aynı şeker bu defa da kız evine
gönderilir. Kız evi hediyeleri getiren ka-
dına oğlan evinin verdiği miktar veya
ondan daha az (bir lira eksik) bahşış ve-
rir. Oğlan evinde yapılan merasım, kız
evinde tekrar edilir.

Karşılıklı münasebetlerin tatlı başlayıp,

Dara çekilende halime baktı
Bu ne mühür diye hattımı yaktı
Olanca metahım harice çıktı
Yel dokundu şen fenere Dedecan.

Yel dokundu gıdalastı fenerim
Vardığına pişman, hele yanarım
Özce vatanımda yendi sanarım
Kimseden olmadı çare Dedecan.

Dedesinin, "Hele kısa kes, sonu ne ol-
du" demesi üzerine :

Çaresin bulmadım aşkıma Lillâh
Öyle âşıklara etmem eyvallah
ZÜLÂLİ'ye yardım eyledi Allah
Düşürmedi şol ağ-yara Dedecan.

diyerek sözlerini bitirir. Allah her iki âşı-
kımıza rahmet etsin (2).

★

T.F.A.'nın notu :

Gelecek sayılarımızda Hayrettin Tok-
demir'in yine aynı konuya değinen bir ya-
zısını yayınlamaya başlayacağız.(1) Bu kıtayı Azeri âşıkları söyle okumakta-
dırılar, doğrusu da bu olsa gerek (Derliyenin
notu) :Hazreti pir sayesinde yalvarmam gedayı men
Hulk'umda lisan pişirip sataram bendaya mentatlı bitmesi arzusuyla gönderilen bu he-
diyelerin adına "Tatlılık" denir.

NİŞAN HAMAMI :

Kızın akrabası tarafından hamamda
birkaç kurna kiralanır. Okuyucu (Konuk-
çu) kadın vasıtasıyla tanıdıklar hamama
davet edilir. Bu kadın davet edeceği kim-
senin bizzat evine gidip: "Ayşe Hanımın
selamı var, kızı Leylâ'nın nişan hamamı
için perşembe günü Kayaoğlu Hamamına
buyurun" der.

Hamamda oğlan ve kız tarafı ayrı ayrı
yerlerde soyunup, ayrı kurnalarda yıkanır-
lar. Her iki taraf da birer saat ara ile bir-
birlerine şeker, kahve ve şerbet ikram
ederler.

Kız, içerde ve dışarda oğlan evinden hiç
kimseye yüzünü göstermez. Elini yüzüne
kapamak suretiyle bir sakıncalık, yani

Asıl mühennet misali çekerem haddeye men
Kelâm-ı Kadim içinde ayetten gevherim var.

(2) Gerek Âşık Şenlik olsun ve gerekse Âşık
Zülâli olsun bunlar Kars ilinin yetiştirdiği en-
der şairlerdendir. Biz bu derleme yazımızda
taraf tutmadan, hiç bir tesir altında kalmadan,
her iki âşıkın yaşadığı bölgelerde tetkikler
yaptık, her köyde ehlihdil kişilerle hasbihal ol-
duk.

Dışarıdan baba dedem olan rahmetli Çoban
İsa'nın Zülâli'yi yenip geri çevirdiği yalan-
dır. Zira ehlihdil olan dedem hiç bir zaman Şen-
lik ve Zülâli'nin ayarında olamamıştır.

İşin iç yüzüne vakıf olamayan bazı âşıklar
bölge tesiri altında kalarak bazı uydurma be-
yanda bulunuyorlar.

Bizce her ikisi de yukarıda arzettiğimiz gi-
bi Kars'ın evlâtlarıdır. Usta Şenlik 93 har-
binde ne kadar Millî kahraman ise Zülâli de
Millî mücadelenin başlamasından evvel o
nisbette vatan için çalışan kimsedir.

Bunları tenkit ve eleştirmek bizim haddi-
miz değildir. Onları değerlerini verebilmemiz
için en aşağı birer Şenlik ve Zülâli olmamız
gerekir.

Âşık karşılaşmalarını yazan kimselerin her
hususla uyanık olmaları gerektiğini belirtme-
yi bilhassa uygun gördük.

imî sana teslim eder, ellerinden giderim."

ikle bakalım."

ükü altın, inci, kutnu, kumaş yunun başına gelirler :

irin, hayvanlara su vereyim

doktorsun, inme; biz ineriz."

beni indirin."

Hayvanlara suyu verdikten in yanına gider : "Gel, ananı, rdım. Kuyunun başındalar."

stirip ipe bağlar, yukarıya ses- da çekerler.

ki kendi oğulları. Orada sa- olurlar. Doktor dört beş saat

Daha sonra onu da çekip çı- ğer tarafta da bu oğlanın hanı.

ı cevahlirlerden birini bozdur- lı bir apartman yaptırmış. Öğ-

veve yükü inci, altın, kutnu, ku- pr. Askerlere der ki : "Siz ge-

n önden gideyim, yer hazırla-

yor ki hâlâ tavuk pininde otu-

l. Gelir bakar ki evi yok. Bu

ı da pencereden bakıyormuş.

diye buna seslenir.

ayı nereden aldın da burayı

llandığın emanetlerin birisinin

aptırdım."

e imiş ki?"

arı "nar" diye yolladım, ne bi-

öyle mal getiriyorum ki dünya

a yerleştirirler. Akşam olun-

ı kızı 12 yaşındaki pelitle ver

te bu kadar mal kazandım, ni-

sun hâlâ?"

"Yok, eğer sopalamazsam yine dilenir- sin. Bu sopa senin hakkından gelir. Şim- di yatacağız. Ama, sabahleyin kalkınca benim merdivenlerimin dibinden babamın merdivenlerinin dibine halı döşenmiş ola- cak, babamı buraya davet edeceğiz."

Padişahın kızı yatar, kocası ise korku- dan uyuyamaz. Sabaha kadar halı döşer. Padişah da sabahleyin kalkınca kızar :

"Bu namussuz adam evimin karşısına bu binayı yaptı, beni kesip padişahlığa ken- disini geçecek."

Fakir sabahleyin kalkınca padişahın hu- zuruna gider : "Padişahım, bugün bize da- vetlisiniz, vezir vüzeranı alın da bize gelin."

Padişah vezirini çağırır : "Biz gidiyo- ruz amma, bu adam bizi kesip padişahlı- ğa kendisi geçecek."

Yemek yendikten sonra bu adam padi- şahtan başka herkesin ayakkabısını çe- virir, ayakkabısı çevrilene gitmek düşer- miş, ayakkabı dönene kadar oturmak lâ- zımmış. Herkes gidip de padişah yalnız kalınca korkudan altına sığınmış, bu adam beni kesecek diye. Bu sırada kızı içeriden çıkıp eline gelir :

"Baba, ben senin kızınım."

"Kızım sen onları bırak da beni kurtar, çok dardayım ben."

"Beni buna ver, ben daha kızığlankızım, buna yakınlık vermedim. Sopa ile bunu mal sahibi ettim. Benim yazım bu imiş."

Padişah bunlara 40 gün 40 gece doy dü- ğün eder. Yer içer, muratlarına ererler. Siz de muradınıza erin.

[Anlatan : Fazıl Mağa, Kelkit - Derebolu Köyü 1927, okuryazarlığı yok, çiftçi. Çocuklu- ğunda dinlediği bu masalın anlatıcısını hatırlayamadı. Tesbit tarihi : 25. 9. 1969. Bu ma- salın TTV numarası : 256 Aarne - Thomson kataloğundaki numarası : 923 B, 986.]

abonesi : 15,

k abonesi : 7.5

iradır.

senelik abone :

1.5, DM 10

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar istenince geri gönderilir.

Dizgi ve baskı :

Halk Matbaası

İstanbul

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray - İstanbul , Tel: 22 49 74

TÜRK FOLKLOR/HALKBİLGİSİ DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR.

1868-1971

ASIRLIK TECROBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
ZENGİN İKRAMİYE
SOSYAL HİZMET

ASIRLIK TASARRUF BANKASI

EMNİYET SANDIĞI

(Basın : 60010 - 142)

EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA

AKBANK

(Folklor : 143)

Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar
MEMLEKET DIŞI
BANKA İŞLERİNİZ
için de

TÜRK TİCARET BANKASI

EMRİNİZDEDİR

TÜRK TİCARET BANKASI

YUVANIZIN
İŞ YERİNİZİN
BÜTÜN TEMİZLİK
İŞLERİNİZİN
EN ÜSTÜN
TEMİZLİYİCİSİ

ÇAM
KOKULU
LİKİT

Mobil DETERJAN

(Folklor : 145)

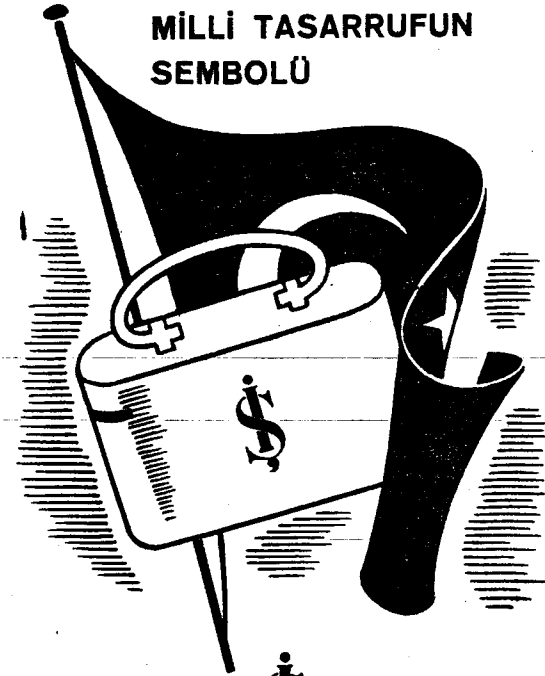
BİLGİSİZ
KİŞİ
MEVSİMİNDE
PANA SON
VEYA

BÜYÜKLERİN
VE
KÜÇÜKLERİN
SAĞLIK
KAYNAĞIDIR

(Folklor : 146)

MİLLİ TASARRUFUN
SEMBOLÜ

TÜRKİYE \$ BANKASI
paranızın... istikbalinizin emniyeti

(Folklor : 147)

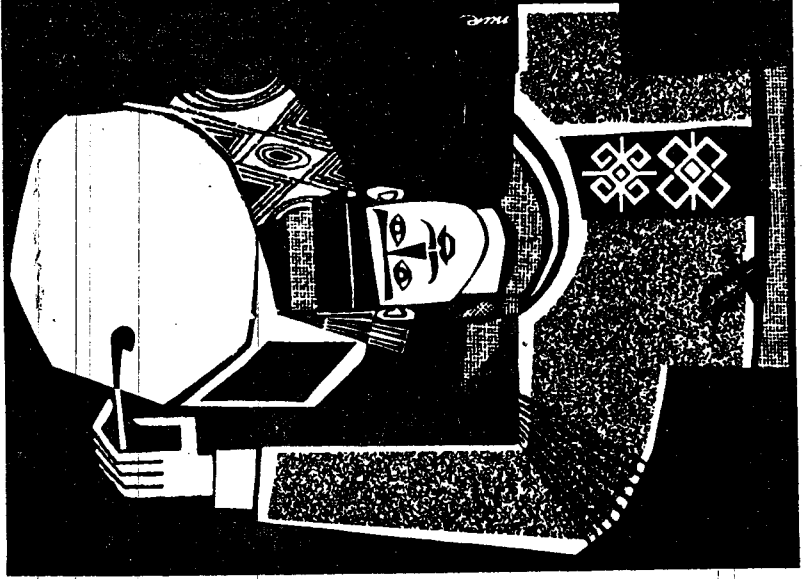
GRİPİN, nezle
başlangıcında birçok
felakattan önlemek
bakımından faydalıdır.
GRİPİN, 4 saat
ara ile günde
3 adet alınabilir.

GRİPİN

(Yeni Ajans : 4091 — 148)

milyon üstüne milyon

T.C.ZIRAAT BANKASI